

Etsivä nuorisotyö Pohjois-Suomen aluehallintoviras- ton alueella 2021

Jaana Tuuttu

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Opetus- ja kulttuuritoimi

Etsivä nuorisotyö Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella 2021

11.8.2022

Jaana Tuuttu

Aluehallintovirastojen julkaisuja 135/2022

ISSN 2343-3132

ISBN 978-952-5900-61-3

Oulu

2022

Tekijät Opetus- ja kulttuuritoimi Suunnittelija Jaana Tuuttu		Julkaisuaika 11.8.2022	
		Toimeksiantaja Pohjois-Suomen aluehallintovirasto	
Julkaisun nimi Etsivä nuorisotyö Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella 2021			
Tiivistelmä Etsivän nuorisotyön ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työelämän ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivästä nuorisotyöstä säädetään nuorisolaissa (1285/2016). Aluehallintovirastot ovat myöntäneet valtionavustusta etsivälle nuorisotyölle vuodesta 2014 alkaen Loppuvuodesta 2020 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi 120 000 € korona-avustusta Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle edelleen jaettavaksi etsivään nuorisotyöhön. Avustusta myönnettiin neljälle toimijalle ja sen avulla palkattiin neljä etsivää nuorisotyöntekijää. Avustuksen käyttöaika oli pääosin vuosi 2021. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto myönsi vuonna 2021 etsivän nuorisotyön palkkakustannuksiin valtionavustusta yhteensä 1,5 miljoonaa euroa, josta Pohjois-Pohjanmaalle 1 170 000 euroa ja Kainuuseen 330 000 euroa. Avustusta myönnettiin 22 toimijalle yhteensä 50 henkilötyövuoden palkkakustannuksiin. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueen kunnista 95 prosentissa oli vuonna 2021 valtionavustuksella tuetut etsivän nuorisotyön palvelut. Opetus- ja kulttuuriministeriö kerää vuosittain kyselyllä etsivän nuorisotyön valtionavustusta saaneilta toimijoilta tietoja etsivästä nuorisotyöstä. Tässä raportissa perehdytään vuoden 2021 kyselyn vastausten avulla Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueen etsivän nuorisotyön toimintaan. Tietoja on vertailtu tarpeen mukaan maakunnallisesti ja valtakunnallisesti, sekä ajallisesti aiempien vuosien kyselyvastausten avulla. Raportissa kartoitetaan etsivän nuorisotyön toimintaa, etsivien nuorisotyöntekijöiden tavoittamien nuorten taustoja ja nykyistä tilannetta sekä nuorille suunnattuja ohjaavia toimenpiteitä.			
Asiasanat Etsivä nuorisotyö, Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa			
ISSN (painettu)	ISBN (painettu)	ISSN (verkkojulkaisu)	ISBN (verkkojulkaisu)
-	-	2343-3132	978-952-5900-61-3
Kokonaissivumäärä 41		Kieli Suomi	Hinta -
Julkaisija Pohjois-Suomen aluehallintovirasto		Paino -	

Sisällysluettelo

1 Johdanto	6
2 Valtionavustus etsivään nuorisotyöhön	8
3 Etsivän nuorisotyön toiminta	10
3.1 Monialainen yhteistyö	10
3.2 Koulutus ja työnohjaus sekä etsivien yhteiset tapaamiset	16
3.3 Työskentelypaikat, yhteydenpito nuoriin ja toiminnan arviointi	20
3.4 Haasteet etsivässä nuorisotyössä	23
3.5 Onnistumiset etsivässä nuorisotyössä	24
4 Nuoret etsivän nuorisotyön asiakkaina	25
4.1 Yhteydenotot nuoriin ja nuorten tavoittaminen	26
4.2 Nuorten ohjautuminen etsivään nuorisotyöhön	27
4.3 Nuorten taustat	30
4.4 Nuorten sijoittuminen palveluihin ja toimenpiteisiin	35
4.5 Tarinoita nuorista etsivässä nuorisotyössä	39
5 Lähteet	41

1 Johdanto

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaan sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivän nuorisotyön tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Etsivä nuorisotyö etsii nuoren kanssa ratkaisuja heidän pulmiinsa ja kysymyksiinsä sekä tarjoaa nuorelle varhaista tukea, jos nuori sitä itse haluaa. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Etsivästä nuorisotyöstä säädetään 1.1.2017 voimaan tulleessa nuorisolaissa (1285/2016). Lain mukaan kuntien tulee tarpeen mukaan toteuttaa etsivää nuorisotyötä osana kunnan tehtäviin kuuluvaa nuorisotyötä ja -politiikkaa. Järjestäessään etsivää nuorisotyötä kunnan tulee nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava henkilö. Kunnat voivat järjestää itse etsivää nuorisotyötä kunnan omana palvelunaan tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Kunnat voivat myös hankkia etsivän nuorisotyön palvelut nuorten palveluja tuottavilta yhteisöiltä. Laissa säädetään myös nuorta koskevien tietojen luovuttamisesta etsivää nuorisotyötä varten sekä näiden tietojen käsittelystä.

Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueilla pienten kuntien etsivää nuorisotyötä on vahvistettu kuntien välisellä yhteistyöllä. Kaikki kunnat eivät toteuta etsivää nuorisotyötä itse, vaan ovat tehneet yhteistyösopimuksia ympäristökuntien tai kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Alueella oli viisi toimijaa, jotka toteuttivat etsivää nuorisotyötä usean kunnan alueella vuonna 2021:

- Jelppiverkko: Alavieska, Haapavesi, Kalajoki, Merijärvi, Oulainen, Reisjärvi, Sievi, Ylivieska
- Kajaanin kaupunki: Kajaani, Paltamo, Pyhäntä, Ristijärvi
- Raahen kaupunki: Pyhäjoki, Raahen, Siikajoki
- Suomussalmen kunta: Hyrynsalmi, Suomussalmi
- Jokilaaksojen Nuorten Tuki ry.: Haapajärvi, Kärsämäki.

Etsivän nuorisotyön koordinaatiota on kehitetty Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella ja koko maassa. Alueella on valittu kaksi koordinaattoria, joista toinen toimii osassa Pohjois-Pohjanmaan alueesta ja toisen vastuulla ovat Kainuun maakunta, Kuusamo, Taivalkoski, Pudasjärvi ja Pyhäntä. Etsivän nuorisotyön koordinaattorin tehtävänä on toimia yhteistyössä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston nuorisotoimen asiantuntijatukena. Etsivän nuorisotyön koordinaattori kokoaa alueen etsivät nuorisotyöntekijät verkostoksi, organisoii alueen etsivien tapaamisia ja on mukana muun muassa alueellisten etsivien päivien suunnittelussa. Lisäksi koordinaattorin tehtäviin kuuluu ajankohtaisista asioista tiedottaminen sekä uusien etsivien perehdyttäminen.

Etsivän nuorisotyön toimintaa seurataan säännöllisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö kerää kyselyllä vuosittain tietoja etsivästä nuorisotyöstä. Kyselyllä karotetaan muun muassa etsivän nuorisotyön toimintaa, etsivien nuorisotyöntekijöiden tavoittamien nuorten taustoja ja nykyistä tilannetta sekä nuorille suunnattuja ohjaavia toimenpiteitä. Tässä julkaisussa tarkastellaan Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueen kyselyvastauksia. Tietoja on vertailtu tarpeen mukaan maakunnallisesti ja valtakunnallisesti. Raportissa on hyödynnetty myös aiempien vuosien kyselyvastauksia. Raportissa koko maalla tarkoitetaan Manner-Suomea. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston aluetta, johon kuuluvat Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnat, voidaan nimittää tässä raportissa myöhemässä vaiheessa aluehallintovirastoksi tai alueeseen viitataan Pohjois-Suomena. Kuvissa käytetään lyhennelmää PSAVI. Vuonna 2021 Pohjois-Pohjanmaalla oli 30 kuntaa ja Kainuussa 8.

2 Valtionavustus etsivään nuorisotyöhön

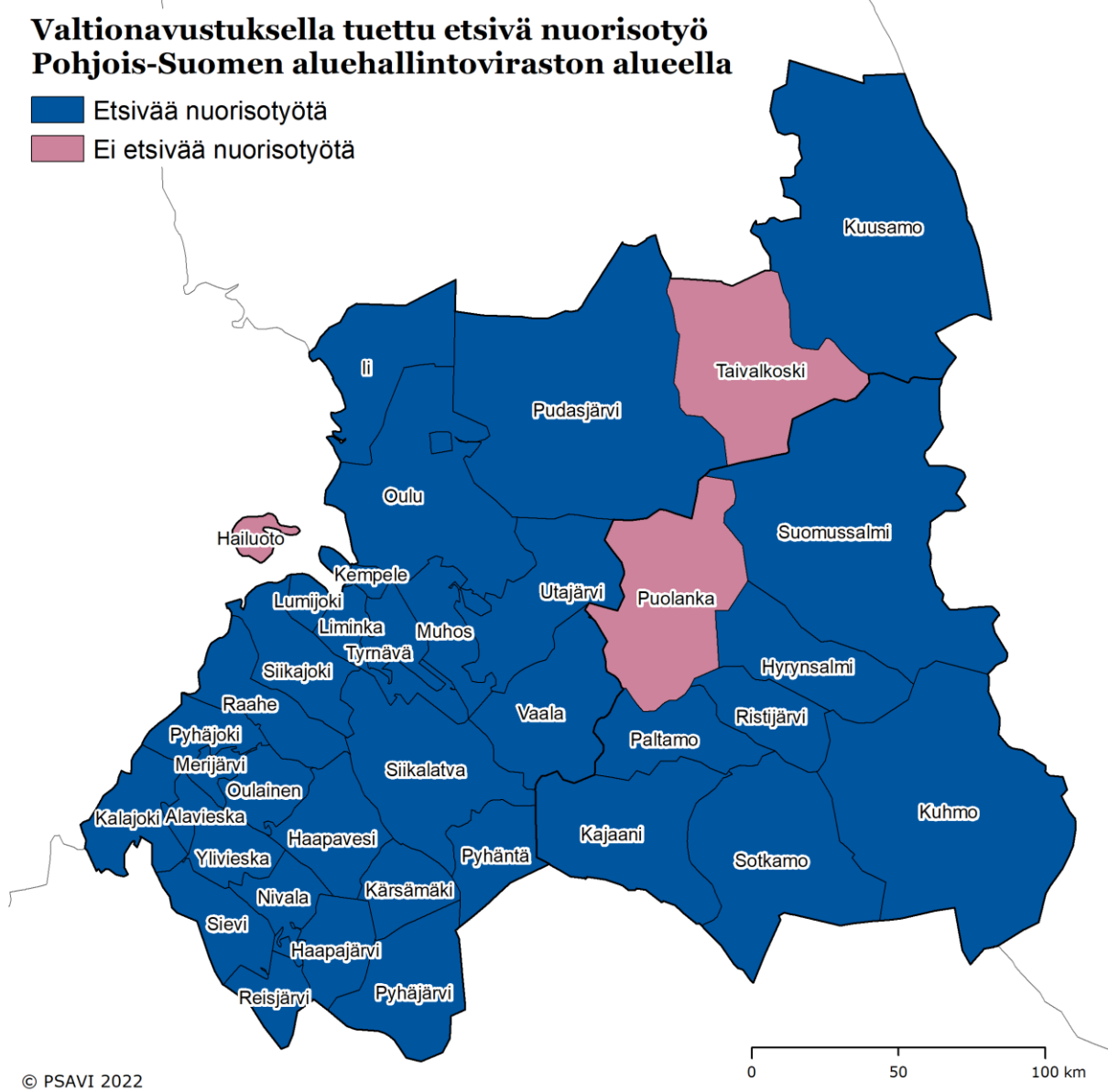
Loppuvuodesta 2020 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi 120 000 € korona-avustusta Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle edelleen jaettavaksi etsivään nuorisotyöhön. Avustusta myönnettiin neljälle toimijalle ja sen avulla palkattiin neljä etsivää nuorisotyöntekijää. Avustuksen käyttöaika oli pääosin vuosi 2021.

Vuonna 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle edelleen jaettavaksi etsivän nuorisotyön määrärahaa 1 500 000 euroa. Avustussumma yhtä henkilötyövuotta kohden oli 30 000 euroa. Avustuksesta 1 170 000 euroa myönnettiin Pohjois-Pohjanmaan alueelle ja 330 000 euroa Kainuun alueelle. Myönnettyllä valtionavustuksella katettiin osa 50 henkilötyövuoden palkkakustannuksista. Pohjois-Pohjanmaalla toimivia etsiviä nuorisotyöntekijöitä oli 38 henkilötyövuotta ja Kainuussa toimivia 11 henkilötyövuotta. Lisäksi puolikkaan henkilötyövuoden verran (15 000 €) myönnettiin koordinoitua aiheutuviin kustannuksiin Jokilaaksojen Nuorten tuki ry:lle ja Pudasjärven kaupungille.

Vuonna 2021 valtionavustuksella tuettuja etsivän nuorisotyön palveluja oli tarjolla Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella 22 toimijan tuottamana 92 prosentissa kunnista (Kartta 1.). Taivalkosken kunta ei hakenut valtionavustusta vuodelle 2021. Kunta käytti edellisen kauden avustusta lokakuuhun 2021 saakka ja on raportoinut nuoria koskevat tiedot vuodelta 2021, mutta ei ole mukana muissa luvuissa. Valtionavustuksella tuetut etsivän nuorisotyön palvelut puuttuivat Puolangalta ja Hailuodosta kuten edellisvuonnakin.

Paremmän saavutettavuuden takaamiseksi kaikkien Suomessa toimivien etsivien nuorisotyöntekijöiden yhteystiedot on koottu yhteen paikkaan www.entit.fi -sivustolle.

Kartta 1. Valtionavustusta etsivään nuorisotyöhön vuonna 2021 saaneet kunnat Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueen kyselyn vastaajat ilmoittivat etsivän nuorisotyön vuoden 2021 kustannuksiksi yhteensä noin 2,3 miljoonaa euroa. Valtionavustuksen osuus rahoituksesta oli 71 prosenttia, mikä on hieman vähemmän kuin edellisvuonna (Taulukko 1.). Osuus rahoituksesta oli lähellä koko maan tasoa, missä tippumista edellisvuodesta oli tapahtunut reilut 7 prosenttiyksikköä. Valtionavustuksen osuus rahoituksesta oli suurempi Kainuussa kuin Pohjois-Pohjanmaalla. Suurin kustannuserä etsivässä nuorisotyössä olivat palkkakustannukset, joiden osuus aluehallintoviraston alueella oli 90 % kokonaiskustannuksista. Tämä oli hieman enemmän kuin koko maan alueella.

Taulukko 1. Etsivän nuorisotyön valtionavustuksen osuus rahoituksesta ja kustannuslajien osuudet kokonaiskustannuksista koko maassa ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Valtionavustus	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
osuus rahoituksesta	71,9 %	70,7 %	69,7 %	75,3 %
Kustannuslaji	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
Palkat	86,9 %	89,9 %	89,4 %	92,3 %
Matkat ja kuljetus	1,2 %	1,8 %	1,9 %	1,3 %
Kurssit ja koulutus	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,2 %
Työnohjaus	0,8 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %
Muut	10,8 %	7,3 %	7,7 %	5,5 %

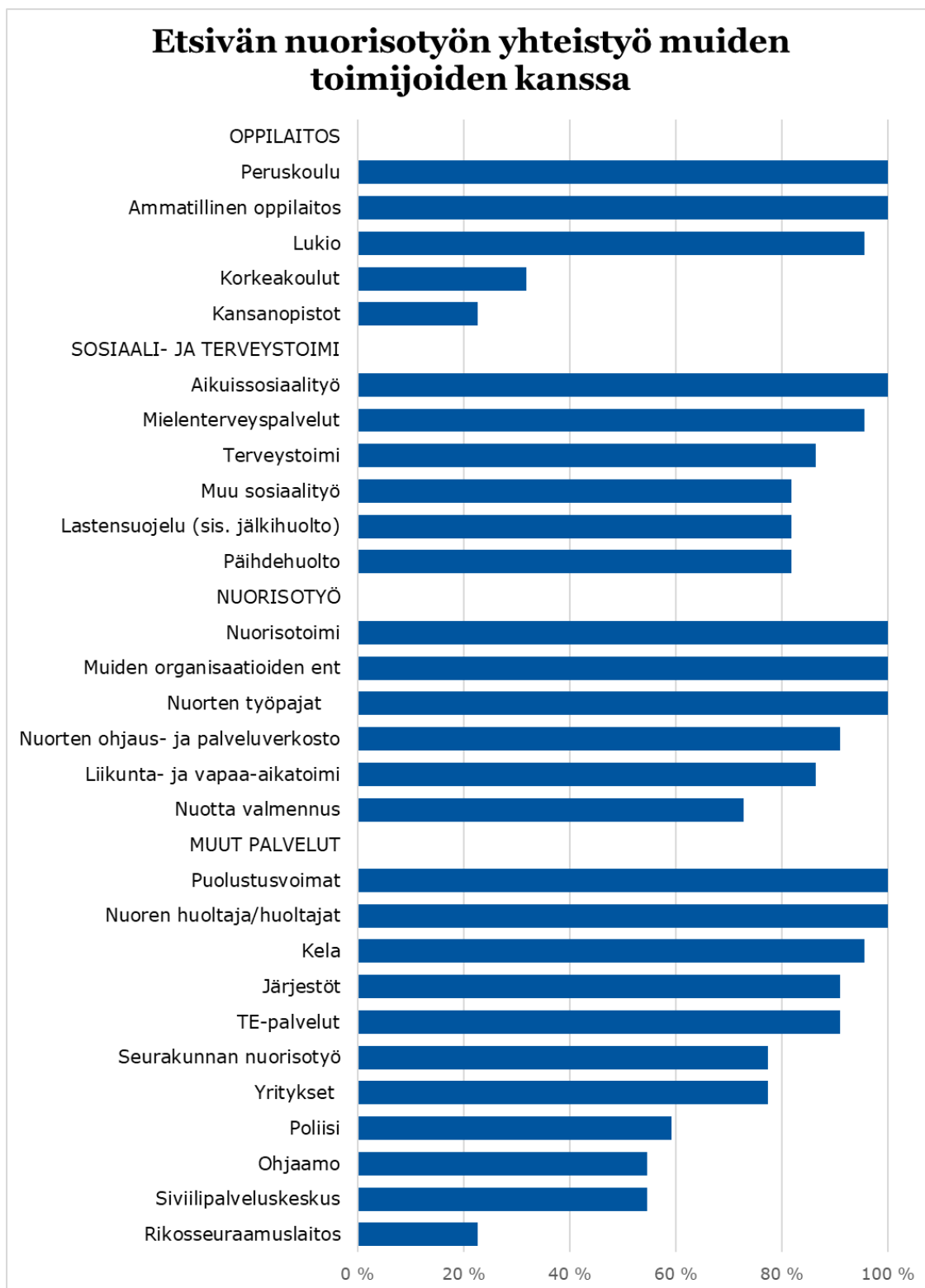
3 Etsivän nuorisotyön toiminta

3.1 Monialainen yhteistyö

Nuorisolain (1285/2016) kahdeksannen pykälän mukaan nuorisotyötä toteutetaan kunnissa monialaisena yhteistyönä sekä yhteistyössä muiden nuorille palveluja tuottavien viranomaisten, nuorten, heidän perheidensä, nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien sekä muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa. Etsivät nuorisotyöntekijät voivat toteuttaa yhteistyötä muun muassa osallistumalla eri alojen monialaisiin yhteistyöryhmiin ja tekemällä yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Etsivän nuorisotyöntekijän tehtävänä on toimia yhteistyössä kaikkien niiden toimijoiden kanssa, jotka ovat tavalla tai toisella tarjoamassa palveluja nuorelle. Alueella oli useita toimijoita, joiden kanssa kaikki etsivän nuorisotyön organisaatiot olivat yhteistyössä (Kuvio 1.). Yhteistyö on lisääntynyt edellisvuodesta etenkin yritysten kanssa, mutta myös peruskoulujen, muun sosiaalityön, Kelan, järjestöjen ja Ohjaamojen kanssa. Yhteistyö on puolestaan vähentynyt eniten kansanopistojen, poliisiin, rikosseuraamuslaitoksen ja seurakunnan kanssa. As-teikolla 1–5, välttävä - erinomainen, parhaat arvot yhteistyön sujumisesta saivat nuorisotoimi, muiden organisaatioiden etsivät, nuorten työpajat ja puolustusvoimat.

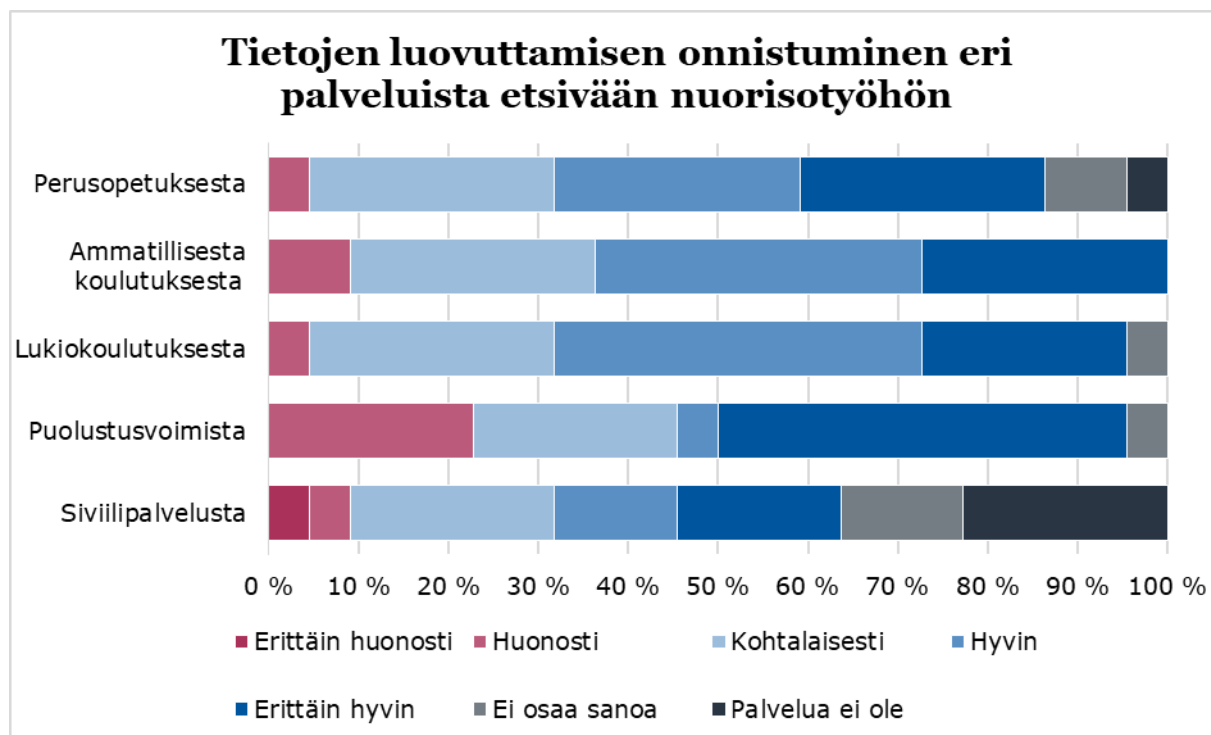
Kuvio 1. Etsivän nuorisotyön yhteistyö muiden toimijoiden kanssa Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Tietojen luovuttamisen etsivään nuorisotyöhön arvioitiin toteutuvan pääasiassa erittäin hyvin tai hyvin (Kuvio 2.). Reilut kolmasosa vastaajista vastasi siviilipalveluksen osalta 'ei osaa sanoa' tai 'ei ole alueellamme'. Tietojen luovuttaminen

parani edellisvuodesta etenkin lukiokoulutuksesta. Puolustusvoimista tietoja luovutettiin kymmenen vastaajan mielestä huonosti tai kohtalaisesti, mutta toisaalta yhtä moni oli sitä mieltä, että tietojen luovutus onnistui erittäin hyvin.

Kuvio 2. Tietojen luovuttamisen toteutuminen etsivään nuorisotyöhön Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Avoimissa vastauksissa toimijoiden oli mahdollista kertoa, millaisia kehittämistarpeita työssä yhteistyötahojen kanssa on. Useampi vastaaja toivoisi ilmoitusten tulevan etsiville työntekijöille matalammalla kynnyksellä ja ennakoivalla otteella. Myös lähitapaamisia kaivataan jälleen osaksi yhteistyötä. Etsivän nuorisotyön tunnetuksi tekemistä tarvitaan edelleen muun muassa TE-toimistojen, lukioiden ja toisen asteen oppilaitosten suuntaan. Kunnissa, joista puuttuu ammatillisen koulutuksen oppilaitos, yhteistyö oppilaitoksen ei ole aina sujuvaa eikä tietoa keskeyttäneistä tai keskeyttämisuhan alla olevista opiskelijoista saada. Puolustusvoimien yhteistyössä koettiin olevan alueellista vaihtelua ja tieto etsiville palveluksen keskeyttäneistä tuli vaihtelevasti. Korona-epidemiolla on ollut edelleen vaikutuksensa yhteistyöhön ja nuorten tarpeisiin.

”Yhteistyö on ollut toisen asteen oppilaitosten ja sosiaalitoimen kanssa aina hyvää, edellisen vuoden aikana yhteistyö mielenterveyspalvelujen kanssa on lisääntynyt. Tämä saattaa olla koronan vaikutusta, koronan aikana oppilaitokset eivät katso helposti oppilaita eronneeksi ja ilmoitukset kouluista ovat (toistaiseksi) vähentyneet, mutta MTT - palveluista lisääntyneet. Osa nuorista voi huonosti.”

Nuorisolain (1285/2016) yhdeksännen pykälän mukaan paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon

kehittämistä varten kunnassa on oltava **nuorten ohjaus- ja palveluverkosto** tai muu vastaava yhteistyöryhmä. Ohjaus- ja palveluverkoston tavoitteena on parantaa nuorille suunnattujen palvelujen keskinäistä toimivuutta ja vaikuttavuutta. Sen tulee toimia vuorovaikutuksessa nuorisotalon järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Nuorisotoimea verkostossa edustaa yleensä nuorisotoimen vastuuvirkamies, mutta joidenkin kuntien verkostoissa myös etsivä nuorisotyöntekijä on varsinainen verkoston jäsen. Nuorisolain muistiossa kehoitetaan etsiviä nuorisotyöntekijöitä kuulumaan verkostoon: *”Jos kunnassa järjestetään nuorten työpajatoimintaa ja etsivää nuorisotyötä, olisi näiden tahojen edustajien tarpeellista olla mukana verkostossa.”* (HE 111/2016 vp)

Koko maassa niin etsivien, heidän lähiesimiestensä kuin esimiesten jäsenyys nuorten ohjaus- ja palveluverkostoissa on noussut edellisvuodesta. Etsivän nuorisotyön esimiehet olivat useammin verkoston jäseniä Pohjois-Suomessa kuin koko maassa (Taulukko 2.). Peräti 89 % esimiehistä oli jäsenenä, mikä on selvästi enemmän kuin edellisvuonna, jolloin osuus oli 63 %. Lähiesimiehet olivat Pohjois-Suomessa jäsenenä verkostossa harvemmin kuin koko maassa. Heidän ja etsivien jäsenyys vähentyi edellisvuodesta. Kainuussa muutoksia edellisvuoteen ei juurikaan ollut. Vain yksi kunta Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella ilmoitti, että etsivä nuorisotyö ei ole edustettuna lakisääteisessä ohjaus- ja palveluverkostossa.

Taulukko 2. Etsivän nuorisotyön osallistuminen nuorten ohjaus- ja palveluverkostoihin koko maassa ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Esimies	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
Jäsenenä	74 %	86 %	89 %	75 %
Kuullaan	21 %	5 %	0 %	25 %
Ei kumpaakaan	6 %	9 %	11 %	0 %
Lähiesimies	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
Jäsenenä	63 %	55 %	56 %	50 %
Kuullaan	19 %	14 %	11 %	25 %
Ei kumpaakaan	4 %	5 %	6 %	0 %
Etsivä	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
Jäsenenä	68 %	68 %	67 %	75 %
Kuullaan	31 %	36 %	33 %	50 %
Ei kumpaakaan	5 %	5 %	6 %	0 %

Taulukon 2. osalta on huomattava, että toimijoiden oli mahdollista vastata useampaan kohtaan tai jättää kokonaan vastaamatta. Tämän vuoksi prosenttiosuma voi olla muu kuin 100 %. Jotkin toimijat esimerkiksi vastasivat vain esimestä tai lähiesimestä koskevaan kohtaan. Vastaamattomuus voi johtua esimerkiksi siitä, ettei kunnassa ole molempia.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaitoksen suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa monialainen oppilaitoskohtainen **opiskelijahuoltoryhmä**. Oppilaitoskohtaista opiskelijahuoltoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Muilta osin koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhuollon palveluja tuottavien tahojen kanssa tarkemmin opiskelijahuoltoryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Opiskelijahuoltoryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita.

Auehallintoviraston alueella kuten koko massa etsivä nuorisotyö osallistui monialaisiin oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmiin yleisimmin kutsuttaessa (Taulukko 3.). Yli puolet vastaajista ei osallistunut korkeakoulujen opiskelijahuoltoryhmiin. Vakituinen osallistuminen ammatillisissa oppilaitoksissa ja lukioissa oli yleisempää Pohjois-Pohjanmaalla kuin koko maassa. Osallistuminen vakituisena ammatillisissa oppilaitoksissa yleistyi selvästi Pohjois-Pohjanmaalla edellisvuoteen verrattuna. Kainuussa etsivä nuorisotyö ei osallistunut vakituisena huoltoryhmiin.

Taulukko 3. Etsivän nuorisotyön osallistuminen opiskelijahuoltoryhmiin koko maassa ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Peruskoulu	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
Vakituisena	14 %	14 %	17 %	0 %
Kutsuttaessa	63 %	68 %	61 %	100 %
Nuoren tukihenkilönä	14 %	14 %	17 %	0 %
Ei ollenkaan	21 %	14 %	17 %	0 %
Ammatill. oppilaitos	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
Vakituisena	16 %	23 %	28 %	0 %
Kutsuttaessa	51 %	59 %	56 %	75 %
Nuoren tukihenkilönä	25 %	32 %	28 %	50 %
Ei ollenkaan	24 %	14 %	17 %	0 %
Lukio	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
Vakituisena	17 %	23 %	28 %	0 %
Kutsuttaessa	58 %	59 %	56 %	75 %
Nuoren tukihenkilönä	18 %	18 %	17 %	25 %
Ei ollenkaan	21 %	9 %	6 %	25 %
Korkeakoulu	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
Vakituisena	1 %	0 %	0 %	0 %
Kutsuttaessa	29 %	41 %	39 %	50 %
Nuoren tukihenkilönä	14 %	18 %	17 %	25 %
Ei ollenkaan	63 %	55 %	56 %	50 %

Opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoima **Aikalisä-toiminta** on kaikille kutsuntaikäisille nuorille miehille, sekä varusmies- ja siviilipalvelusikäisille miehille ja naisille tarkoitettu tukipalvelu, jossa nuori saa oman nimetyn ohjaajan, tukea elämäntilanteen selvittelyyn, apua parhaiden ratkaisujen löytämiseen sekä tietoa ja ohjausta erilaisiin palveluihin. Ohjaajat ovat toimintamalliin perehdytyksen saaneita ammattilaisia, jotka tarjoavat nuorelle mahdollisuuden arvioida omaa elämäntilannettaan ja toimintavaihtoehtojaan matalalla kynnyksellä. Toiminta on aina luottamuksellista, vapaaehtoista sekä maksutonta ja siihen voi hakeutua ennen kutsuntoja, kutsunnoissa, palveluksen aikana tai palveluksen päättyessä.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella ja koko maassa kaikista etsivää nuorisotyötä järjestävistä organisaatioista osallistuttiin Aikalisä-toimintaan ja kutsuntoihin (Taulukko 4.). Pohjois-Suomessa kaikki vastaajat esittelivät kutsunnoissa etsivää nuorisotyötä ja yksi vastaaja oli kutsuntalautakunnassa kunnan edustajana. Kutsuntalautakuntatyöskentelystä vastaa useimpien avovastausten mukaan kunnan edustaja ja puolustusvoimat ja etsivä nuorisotyö vastaa nuorten haastattelemisesta ja ohjauksesta.

Taulukko 4. Etsivien nuorisotyöntekijöiden osallistuminen Aikalisä-toimintaan koko maassa ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Osallistuminen ja tehtävä	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
Aikalisätoimintaan	100 %	100 %	100 %	100 %
Esittelee etsivää nuorisotyötä	97 %	100 %	100 %	100 %
Edustaa kuntaa kutsuntalautakunnassa	11 %	5 %	6 %	0 %

Pääosin vastaajat kokivat, että toiminta on tehokasta ja hyvää, ja koko ikäluokka saadaan kutsunnoissa tavattua tehokkaasti. Yhteistyö puolustusvoimien kanssa koetaan hyväksi. Kehittämiskohteina mainittiin muun muassa, että etsivät kutsuttaisiin mukaan ennakkoterveystarkistuksiin. Kutsuntatilaisuudessa pitäisi olla riittävästi aikaa kysymysten pohtimiseen ja tuen tarpeen tunnistamiseen. Huolestuttavana pidettiin sitä, ettei puolustusvoimat tai siviilipalveluksen keskeyttäneistä tule aina tietoa etsiville. Lisäksi pienissä kunnissa kaikkien nuorten tapaaminen kerralla on raskasta, kun etsiviä on vain yksi.

3.2 Koulutus ja työnohjaus sekä etsivien yhteiset tapaamiset

Aluehallintoviraston alueen etsivän nuorisotyöntekijöiden suurimmat koulutustarpeet vuonna 2021 olivat työn vaikuttavuuden näkyväksi tekeminen sekä sote- ja maakuntauudistukset, joiden osuus tarpeista on edellisvuodesta kasvanut (Kuvio 3.). Luonnollisesti uudistusten lähestyessä myös tiedon ja koulutuksen tarve niistä lisääntyy. Päihde- ja pelihaitat sekä mielenterveyden ja hyvinvoinnin tukeminen koettiin edelleen tärkeiksi, joskin niiden tarve oli hieman laskenut vuodesta 2020. Digitaalisuuden hyödyntämisessä on oletettavasti tapahtunut osaamisen kehittymistä viimeisen vuoden aikana, sillä sen koulutustarve oli selvästi laskenut edellisvuodesta vaikkakin neljännes vastaajista koki edelleen sen koulutukselle olevan tarvetta. Koulutustarpeet liittyen nuoren osallistamiseen ja etsivien työssä jaksamiseen olivat myös vähentyneet edellisvuodesta.

Kuvio 3. Etsivien nuorisotyöntekijöiden koulutustarpeet Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Kyselyssä kysyttiin myös, mikä mahdollisesti rajoittaa tai estää osallistumisen tarvittaviin koulutuksiin tai tapahtumiin. Kolme jätti vastaamatta kysymykseen. Vastanneista lähes puolet koki, ettei kiinnostavia koulutuksia ole tarjolla. Organisaation taloudellinen tilanne tai työntekijän työtilanne esti koulutuksiin osallistumisen 37 prosentilla vastaajista. Työntekijän työtilanteen merkitys koulutuses-teenä on noussut edellisvuodesta selvästi, jolloin sitä piti rajoittavana tekijänä 13 %. Koronarajoitukset ja koulutusten peruuntumiset koronan takia ovat luonnolli- sesti vähentäneet myös koulutuksiin osallistumista. Lisäkoulutustarpeita mainit- tiin niukasti, mutta esiin nostettiin Joustava mieli -koulutus (hot-koulutus) ja Nepsy-nuorten ohjaamisen menetelmät.

Etsivä nuorisotyö on vaativaa erityisnuorisotyötä, minkä takia koulutuksen li- säksi myös työnohjaus on työntekijälle olennaista. Työnohjaus antaa etsivää nuorisotyötä tekeville aikaa keskittyä pohtimaan missä mennään, mitä tehdään, miksi tehdään ja mihin työssä pyritään. Työnohjausta tehdään työnohjauksen ammattilaisen avulla. Työnohjauksessa avataan, mitkä ovat työn perustehtävät tavoitteina ja käytännön tekoina sekä mietitään, miten oma työ näyttäytyy nuorille ja yhteistyökumppaneille. Työnohjauksella on mahdollista tukea tavoitteel- lista nuorisotyötä, sillä sen avulla voidaan tukea työntekijän jaksamista, työyh- teisön yhteisöllisyyttä, toisen työn arvostamista sekä työn tavoitteiden ja työn si- sällön avaamista itselle ja toisille. Työnohjausta voidaan antaa yksittäiselle etsi- välle nuorisotyöntekijälle, tiimille tai työyhteisölle (Honkonen 2016). Työpaikan ulkopuolinen työnohjaaja voi nähdä asiat eri näkökulmasta ja voi ammattitaidol- laan tukea työntekijöitä ja auttaa välillisesti myös asiakkaina olevia nuoria.

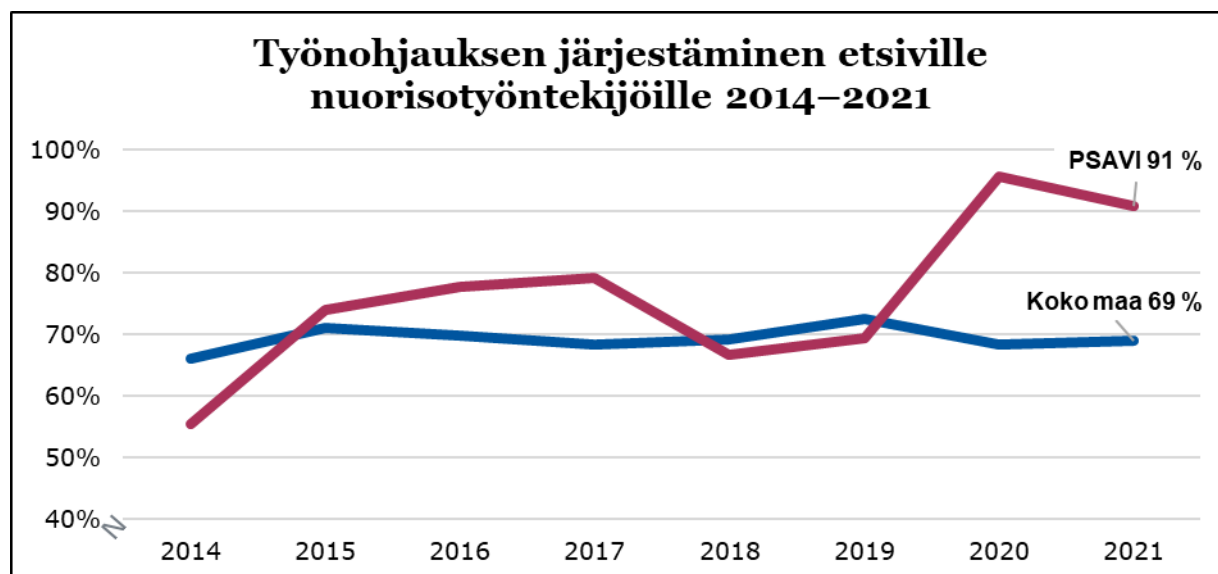
Kyselyvastausten mukaan 91 prosentille etsivistä nuorisotyöntekijöistä järjes- tettiin työnohjausta Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella (Taulukko 5.). Koko maan etsiviin nuorisotyöntekijöihin verrattuna alueen etsiville järjestettiin työnohjausta huomattavasti kattavammin, vaikka luku onkin hieman laskenut edellisvuodesta. Yli puolet toimijoista järjesti vain ryhmätyönohjausta ja niiden toimijoiden osuus, jotka järjestivät sekä yksilö- että ryhmätyönohjausta on vä- hentynyt selvästi edellisvuodesta. Kainuussa ei järjestetty lainkaan pelkkää yksi- lötyönohjausta. Vain kaksi vastaaja ilmoitti, että työnohjausta ei järjestetä.

Taulukko 5. Etsivien nuorisotyöntekijöiden työnohjaus koko maassa ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.¹

Työnohjaus	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
Ei ohjausta	31 %	9 %	11 %	0 %
Ohjausta järjestetty	69 %	91 %	89 %	100 %
Ohjauksen muoto	Koko maa	PSAVI	Pohjois-Pohjanmaa	Kainuu
yksilö- ja ryhmätyönohjaus	18 %	18 %	17 %	25 %
yksilötyönohjaus	17 %	18 %	22 %	0 %
ryhmätyönohjaus	34 %	55 %	50 %	75 %

Työnohjauksen järjestäminen etsiville nuorisotyöntekijöille on vaihdellut Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella suuresti vuosina 2014–2021 (Kuvio 4.). Ohjausta järjestävien osuus on vaihdellut 55 ja 96 prosentin välillä. Koko maan alueella työnohjausta on järjestetty kyseisenä aikana tasaisesti eli noin 70 prosentille etsivistä vuosittain.

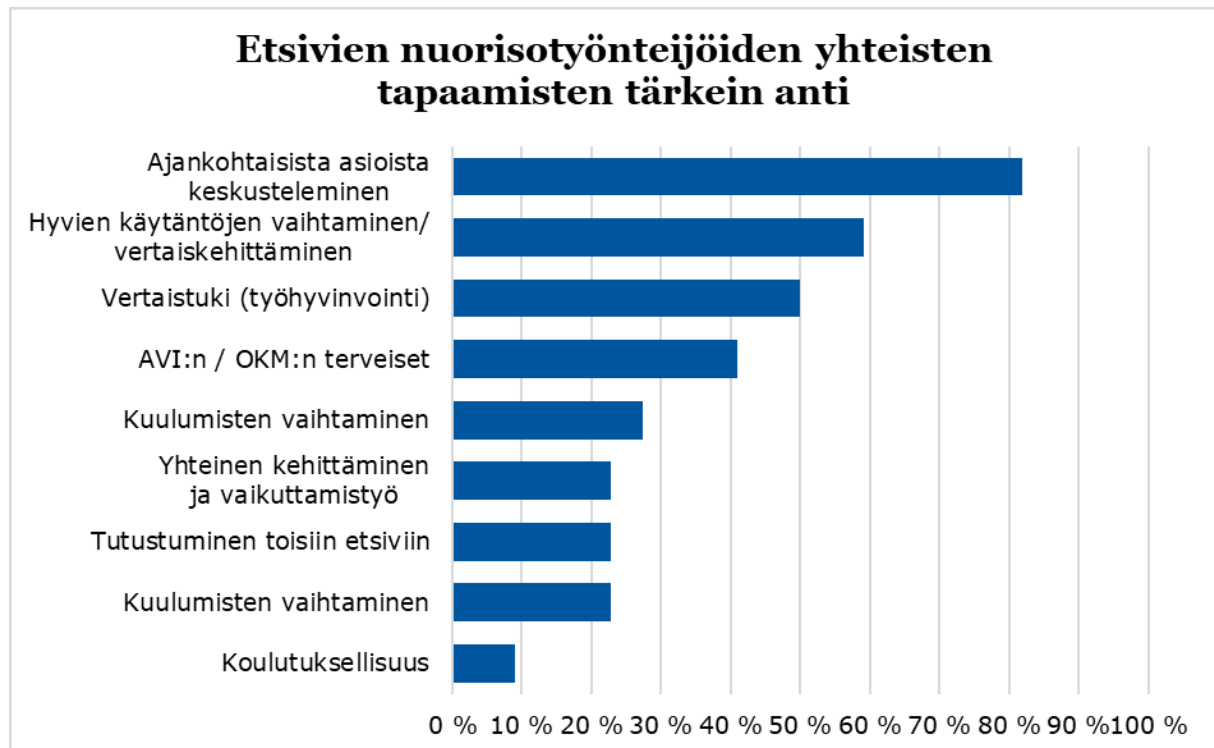
Kuvio 4. Työnohjauksen järjestäminen etsiville nuorisotyöntekijöille koko maassa ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuosina 2014–2021.

¹ Taulukon ”järjestetään työnohjausta” -arvoihin on laskettu yhteen vaihtoehdot ”Useammin kuin kerran kuukaudessa”, ”1–2/3–6/6–12 kertaa kuukaudessa”. ”Ei työnohjausta” -arvoon on laskettu mukaan ”harvemmin kuin kerran vuodessa”, ”en osaa sanoa”, ”ei työnohjausta” sekä niiden toimijoiden vastaukset, joilta vastaukset puuttuivat osittain tai kokonaan.

Kyselyssä selvitettiin myös alueellisen koordinaatiotyön merkitystä. Yli puolet vastaajista koki, että koordinaatiotyö on tukenut työtä etsivänä paljon ja loput kokivat sen tukeneen työtä jonkin verran. Yhteisiä etsivien tapaamisia koettiin olleen määrältään sopivasti. Vastaajat saivat valita yhdeksästä vaihtoehdosta kolme mielestään tärkeintä tapaamisista saatua hyötyä (Kuvio 5.). Selkeästi tärkein anti oli ajankohtaisista asioista keskusteleminen. Hyvien käytäntöjen vaihtaminen ja vertaistuki koettiin myös hyvin tärkeiksi.

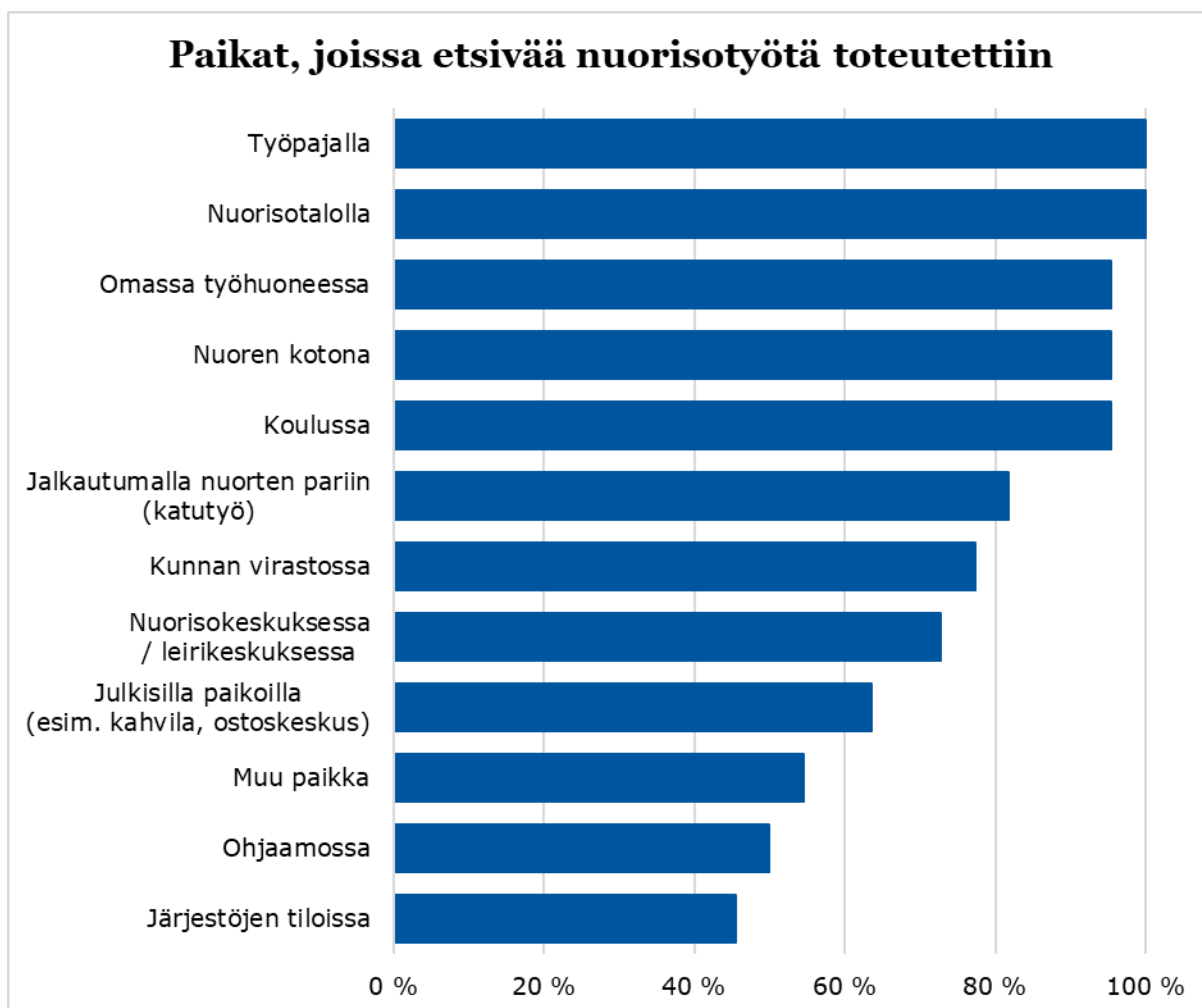
Kuvio 5. Etsivien nuorisotyöntekijöiden yhteisten tapaamisten tärkeimmät hyödyt Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

3.3 Työskentelypaikat, yhteydenpito nuoriin ja toiminnan arviointi

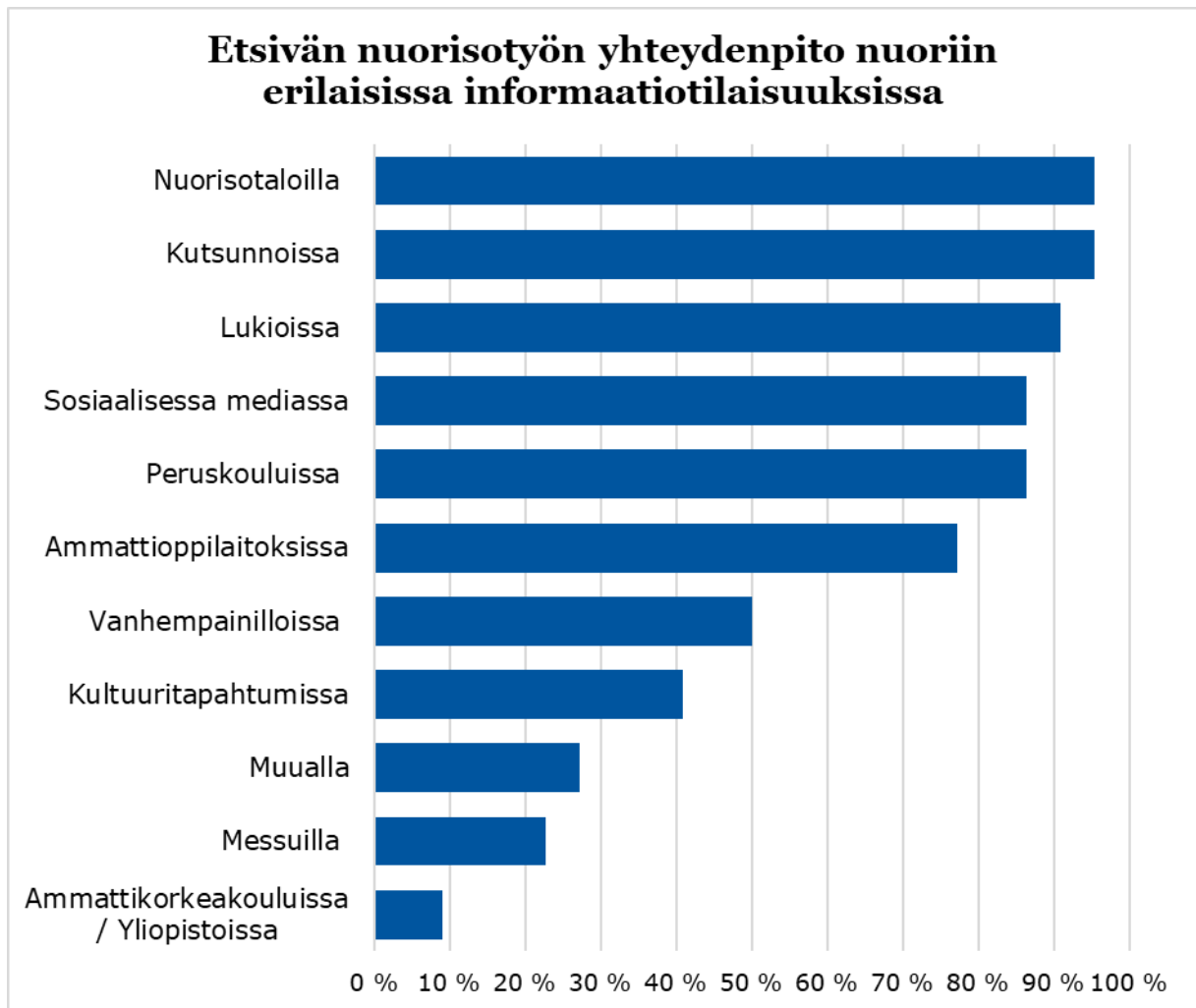
Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueen etsivän nuorisotyön kaikissa organisaatioissa etsivät työskentelivät työpajalla ja nuorisotalolla ja lähes kaikki myös nuoren kotona, koulussa ja omassa työhuoneessa (Kuvio 6.). Vuonna 2020 alkanut ja vuonna 2021 jatkunut koronapandemia vaikutti vahvasti työn tekemiseen ja paikkoihin, missä sitä voitiin tehdä. Myös etsivä nuorisotyö joutui mukautumaan tilanteeseen, missä yhteydenpitoa jouduttiin tekemään ainakin osa vuodesta lähinnä etäyhteyksillä. Työskentely julkisilla paikoilla, järjestöjen tiloissa ja jalkautuminen nuorten pariin väheni jonkin verran vuonna 2021. Sen sijaan työskentely kunnan virastossa, Ohjaamossa ja nuorisokeskuksessa lisääntyi hieman. Avoimissa vastauksissa mainittiin muina työn tekemisen paikkoina muun muassa luonnossa työskentely, liikunta-, kulttuuri- ja harrastepaikat sekä tapahtumat.

Kuvio 6. Paikat, joissa etsivää nuorisotyötä toteutettiin Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

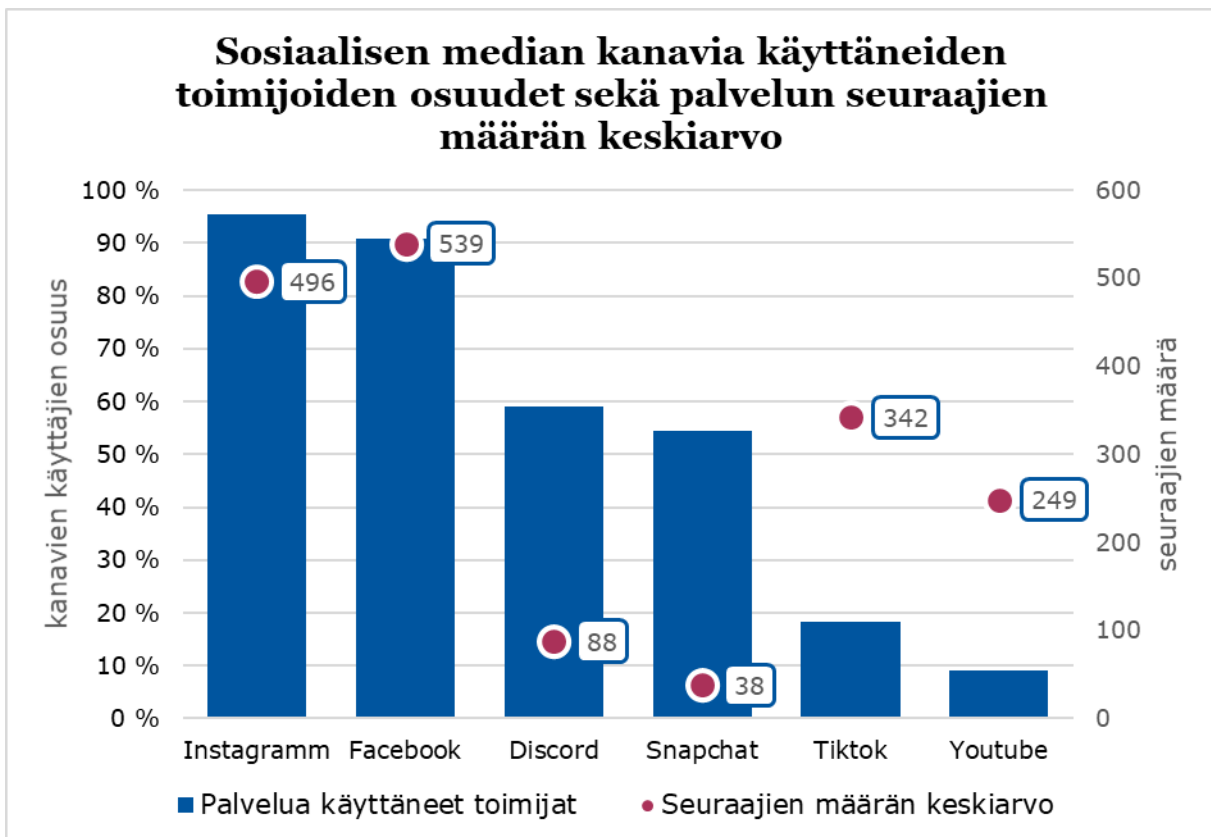
Etsivät nuorisotyöntekijät ovat olleet nuoriin yhteydessä etenkin nuorisotaloilla ja kutsunnoissa (Kuvio 7.). Myös yhteydenpito lukioissa, peruskouluissa ja sosiaalisessa mediassa oli hyvin yleistä. Edellisvuodesta yhteydenpito lisääntyi vanhempainilloissa ja väheni huomattavasti messuilla. Avoimissa vastauksissa mainittiin lisäksi nuorten kohtaamispaikkoina muun muassa erilaiset pop up -tapahtumat, Ohjaamo, kirjastot sekä kunnan ja järjestöjen tapahtumat.

Kuvio 7. Etsivän nuorisotyön yhteydenpito nuoriin erilaisissa informaatiotilaisuuksissa Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Sosiaalisen median kanavista Instagramia ja Facebookia hyödynsi vähintään 90 prosenttia etsivän nuorisotyön toimijoista (Kuvio 8). Kyseisiä sivustoja seurasi kumpaakin arviolta reilut 10 000 henkeä. Korona-aikana etätyöskentelyyn käytetyin Discord-sovelluksen käyttö väheni noin 20 prosenttiyksikköä ja etenkin Snapchatin ja hieman myös Tiktokin käyttö lisääntyi. Facebookia ja Snapchatia lukuun ottamatta käyttömäärissä tapahtui kasvua edellisvuoteen verrattuna, mikä osoittaa sosiaalisen median merkityksen koronarajoitusten keskellä.

Kuvio 8. Etsivien nuorisotyöntekijöiden käyttämät sosiaalisen median kanavat sekä kanavien seuraajien määrän keskiarvo Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021².

Etsivää nuorisotyötä tekevien on käytettävä toiminnassaan asiakashallinta- tai tilastointijärjestelmää. Valtionavustuksen hakuohjeessa toiminnan seurantaan suositellaan käytettävän PAR-järjestelmää. PARent on erityisesti etsivää nuorisotyötä varten kehitetty asiakashallintajärjestelmä, jonka avulla voidaan koota tilastotietoja koko maan etsivästä nuorisotyöstä. Mikäli käytetään jotain muuta seurantajärjestelmää, tulee sen olla yhteensopiva PAR-järjestelmän kanssa. Nuoren kannalta on tärkeää, että häntä koskevat tiedot ovat helposti saatavilla ja että tiedot ovat ajantasaisia. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja aluehallintovirastot seuraavat etsivän nuorisotyön tietoja vuosittain. On siis tärkeää, että etsivästä nuorisotyöstä on tietoa sekä yksittäisen nuoren tarpeisiin että yksilöimätöntä

² Keskiarvo laskettu jakamalla seuraajien summa tiedot ilmoittaneiden toimijoiden määrällä. Esim. Discordia käytti 13, mutta seuraajien määrän ilmoitti 11 toimijaa.

tietoa tilastoja varten. Nuorisolain (1285/2016) 12 pykälän mukaan etsivässä nuorisotyössä saadaan luovuttaa nuorta koskevia tietoja edelleen toiselle viranomaiselle vain nuoren tai, jos nuori on alaikäinen, hänen huoltajansa suostumuksella. Tiedot on hävitettävä heti kun ne eivät ole välttämättömiä tehtävän suorittamiseksi.

Kyselyn mukaan Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella yhtä toimijaa lukuun ottamatta kaikki käyttivät PARent-järjestelmää. Myös koko maan tasolla tarkasteltuna lähes kaikilla vastaajilla oli käytössä PARent-järjestelmä.

Sovari-järjestelmä (sosiaalisen vahvistumisen mittari) on etsivässä nuorisotyössä käytetty asiakaspalaute-järjestelmä, jonka avulla toimijat keräävät nuorilta vuosittain palautetta. Sovari vastaa etsivää nuorisotyötä ja työpajatoimintaa toteuttavien tahojen tarpeisiin saada tietoa palvelujensa laadusta ja vaikutuksista. Sovari perustuu asiakkaiden itsearviointiin pohjautuvaan anonyymiin nettikyselyyn, ja se käsittää sosiaalisen vahvistumisen viisi osa-aluetta, jotka ovat: itsetuntemus, sosiaaliset taidot, arjen hallinta, opiskelu- ja työelämävalmiudet sekä elämänhallinta (Into ry, Sovari).

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella kaikki toimijat käyttivät Sovari-mittaria työnsä tukena. Kolme toimijaa käytti myös omia tiedonkeruumittareita kuten avoimia palautelomakkeita ja verkkokyselyjä.

3.4 Haasteet etsivässä nuorisotyössä

Kyselyssä toimijat saivat listata yhdestä kolmeen palvelua, joista alueella on puutetta tavoitettujen nuorten näkökulmasta. Selvästi eniten puutteita koettiin olevan mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuudessa. Myös vapaa-ajan palveluista kuten edullisista harrastuksista ja tapaamispaikoista oli puutetta. Paikoin opiskelu- ja työpaikat olivat harvassa tai kaukana ja julkiset kulkuyhteydet heikot. Lisäksi nuorten tuetusta asumisesta ja edullisista vuokra-asunnoista oli puutetta. Muutama vastaaja kaipasi kuntaan Ohjaamoja, joka kokoaisi palveluja saman katon alle. Osa palveluista oli kaukana tai virastojen aukioloajat olivat suppeat. Lievästi kehitysvammaisille nuorille kaivattiin palveluita tai työtoimintaa niin sanotusti väliinpuotaville nuorille. Joillain alueilla nuorisotyöntekijöistä oli puutetta.

Kyselyssä pyydettiin kertomaan myös etsivään nuorisotyöhön liittyvistä haasteista. Haasteina mainittiin pitkät jonotusajat palveluihin, etenkin mielenterveys- ja päihdepalveluihin, jolloin nuori tarvitsee paljon kannattelua ja nuoren asioiden eteneminen hidastuu. Korona-aika on tuonut omat haasteensa etsivien työhön ja vaikuttanut asiakkaiksi tuleviin nuoriin. Rajoitukset ovat lisänneet joidenkin nuorten eristäytymistä ja etsivät eivät ole voineet tehdä kotikäyntejä normaaliin tapaan. Nuorten motivointi ja sitouttaminen toimintaan oli monen vastaajan mielestä entistä haastavampaa. Nuorten tavoittaminen pinta-aloiltaan laajoissa ja useista kylistä koostuvissa kunnissa voi olla vaikeaa. Myös nuorten omaehtoista katoamista tapahtuu. Monessa kunnassa puutteellinen julkinen liikenne vaikeuttaa nuorten kulkemista palveluissa, koulussa ja töissä. Toisen asteen koulutuspaikan puuttuminen omasta kunnasta on monelle nuorelle haastava tilanne.

Eri organisaatioiden ja yhteistyökumppaneiden moninaisuus tuo haasteita yhteistyön tekemiseen ja aikataulujen yhteensovittamiseen. Työntekijöissä voi olla suurta vaihtuvuutta ja yhteistyötä joudutaan aloittelemaan aina uudestaan ja uudestaan. Nuoret voivat tarvita paljon apua myös asioidessaan verkkoon siirtyneissä palveluissa. Nuorten ohjautuvuudessa etsivään nuorisotyöhön on edelleen kehitettävää samoin kuin nuorten henkilötietojen luovuttamiseen liittyvissä käytänteissä.

”Kaiken kaikkiaan pandemia-aika on ollut haastavaa. Työn toteutuksen keinot ovat vaihdelleet rajoitusten mukaisesti ja ohjaajien on täytynyt sopeuttaa työtä tilanteen mukaan (joskin se on nuorisotyössä vahvuus!). Alkusyksystä tuntui, että oli hetki kun nuoria ei ohjautunut esim eteenpäin ryhmiin. Tämä kuitenkin korjaantui myöhemmin syksyllä kun perusohjaus kasvokkain saatiin taas etäilyn jälkeen vahvemmin vauhtiin.”

”Erittäin haasteellisessa elämäntilanteessa olevat nuoret on hyvin hankala löytää palveluiden piiriin, sivukylällä voi syrjäytyä huomaamatta eikä halukkuutta ja motivaatiota palveluihin ole. Mielenterveys- ja päihdeongelmat yhä yleisempiä.”

”Kunnassa ei juuri mahdollisuuksia toisen asteen opintoihin (lukio ja osatutkinnot.) Työllisyys ja asumismahdollisuudet, sekä nuorten aikuisten harrastustoiminat harvassa. Julkinen liikenne heikkoa. Nuorella vaihtoehtona muuttaa pois, tai saada mahdollisuus oman auton käyttöön.”

”Yhteistyökumppaneiden toimiminen ns. ”omissa kuplissa” hankaloittaa yhteistyön tekemistä nuorten asioissa.”

3.5 Onnistumiset etsivässä nuorisotyössä

Kyselyssä pyydettiin kertomaan myös etsivään nuorisotyöhön liittyvistä onnistumisista. Hyvinä asioina nostettiin esiin nuorten kohtaaminen, etsivän työn helppo lähestyttävyyys ja nuoren omista tarpeista lähtevä auttaminen. Nuorten yksinäisyyttä on pystytty vähentämään ja heidän itsetuntemustaan lisäämään muun muassa erilaisilla ryhmätoiminnoilla. Kontaktin saaminen nuoriin, heidän tukemisensa kohti itsenäisempää elämää, tulevaisuuden näkymien kirkastaminen ja parhaimmillaan tavoitteiden saavuttaminen koetaan palkitsevana. Osa etsivistä nuorisotyöntekijöistä kokee, että nuoret ottavat enenevässä määrin itse kontaktia ja ottavat myös apua vastaan. Yhteistyön koetaan lisääntyneen eri toimijoiden kuten työpajojen, ohjaamojen ja sosiaalipuolen kanssa, mikä edesauttaa nuoren kokonaisvaltaista auttamista. Osa kokee voivansa reagoida yhteydenottopyyntöihin nopealla aikataululla. Myös aikaa ja joustavuutta yksittäisille nuorille on riittävästi ainakin osalla etsivistä. Onnistumista koettiin myös siitä, että työn tunnettuus on parantunut kunnissa, ja että toiminta on pysynyt käynnissä poikkeusoloista huolimatta.

”Nuorten suora, kiittävä palaute siitä, että on saanut edes etäyhteydellä keskustella koronarajoitusten tuomista vastoinkäymisistä, omasta jaksamisesta, tulevaisuuden pelosta, näköalattomuudesta jne. Plus ne ihanat nuoret, jotka lähettivät valmistujaiskuviaan viestillä ”Minä tein sen <3 Kiitos tsempistä!!!”

”Ollaan tehty pitkään työtä joka näkyy mm. nuoreten suorien yhteydenottojen kasvuna. Pitkään tehty työparityö helpottaa asiakastyötä ja edesauttaa työssä jaksamista.”

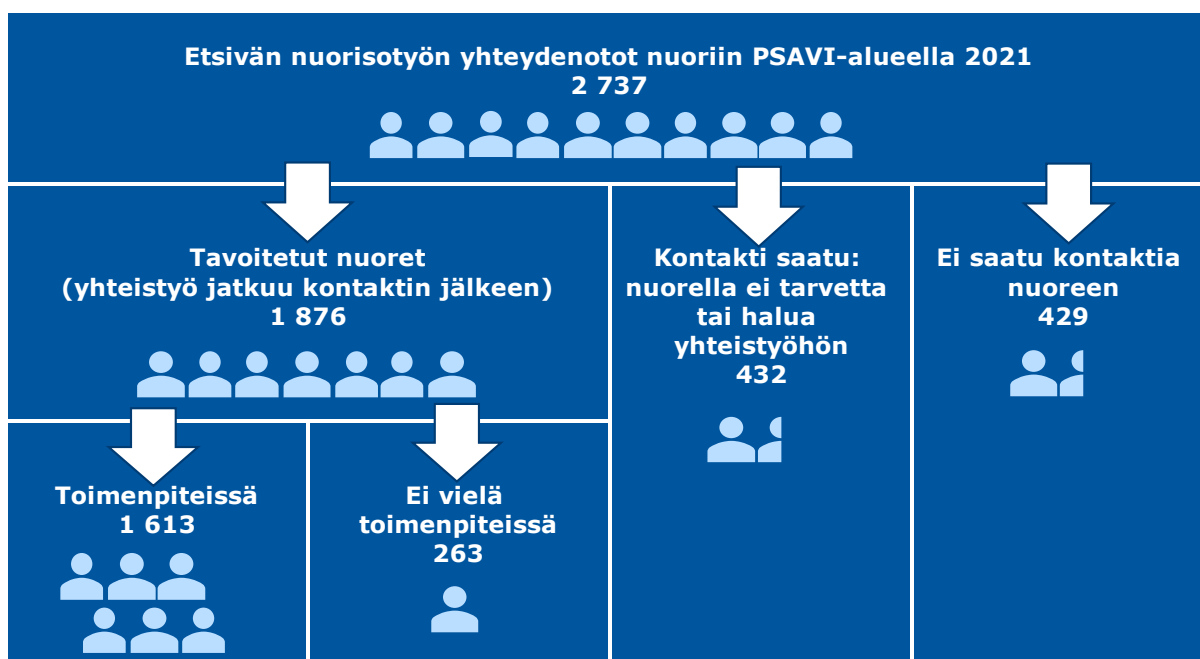
”Nuoret ovat kokeneet työntekijän turvalliseksi ja luotettavaksi aikuiseksi, sillä he palaavat asiakkuuteen hyvin matalalla kynnyksellä. Tunnettuus on lisääntynyt ja toimintamalli on vakiintunut kaupunkimme nuorisotyöhön.”

4 Nuoret etsivän nuorisotyön asiakkaina

Yhteydenotolla tarkoitetaan tilannetta, jossa nuori on ollut yhteydessä etsivään nuorisotyöntekijään tai jossa etsivä on ollut yhteydessä nuoreen. Nuoret ovat etsivään yhteydessä ensimmäisenä yleensä joko suoran yhteydenoton tai jonkun muun, kuten yhteistyöverkoston tai läheisen yhteydenottopyynnön kautta. Yhteydenotot voivat olla esimerkiksi nuoren käynti etsivän nuorisotyöntekijän luona tai etsivän käynti nuoren luona. Yhteydenotoksi lasketaan puhelinsoitot, sähköpostiviestit, yhteydenotot verkon kautta, kirjalliset yhteydenotot ja vastaavat. Tavoitetulla nuorella tarkoitetaan henkilöä, jonka kanssa yhteistyö on jatkunut ensimmäisen yhteydenoton jälkeen esimerkiksi keskusteluna nuoren kanssa tuen tarpeesta.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella etsivät nuorisotyöntekijät olivat yhteydessä 2 737 nuoreen vuonna 2021 (Kuvio 9.). Tämä on likipitään sama määrä kuin edellisenä vuonna (2 786).

Kuvio 9. Etsivän nuorisotyön asiakkaat Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021. Yksi hahmo kuvastaa 10 prosentin osuutta nuorista, joihin otettiin yhteyttä, eli noin 270 nuorta.

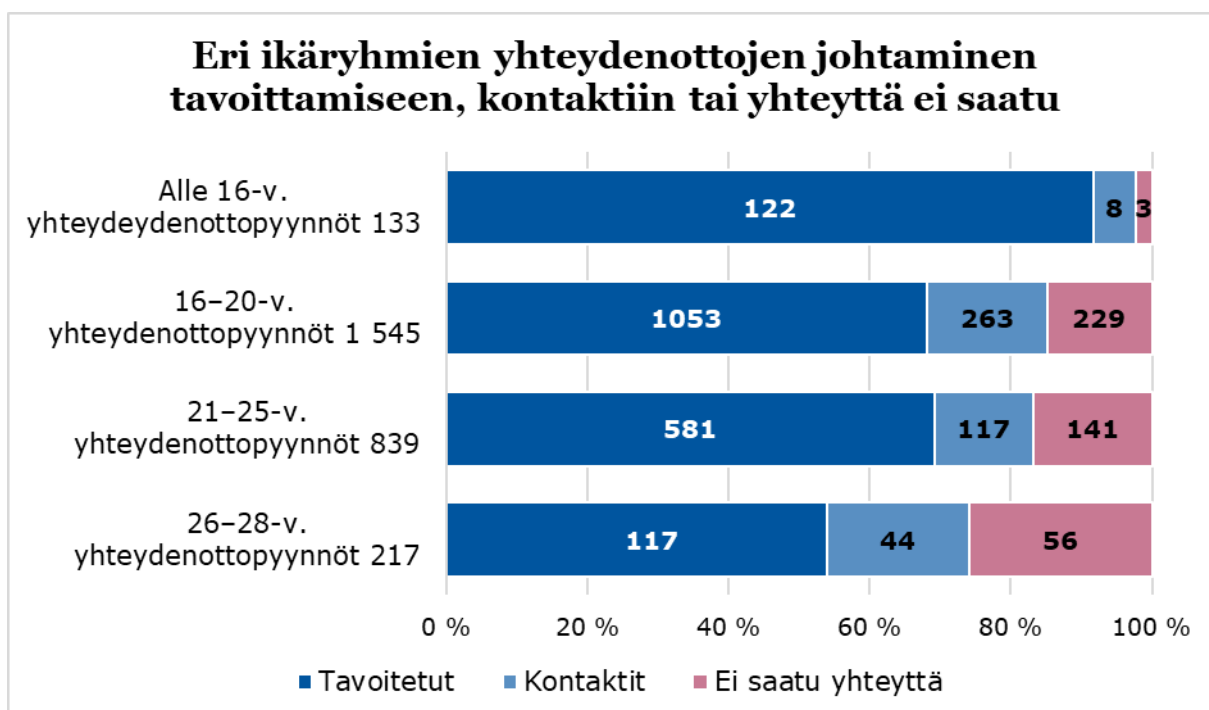

Yhteistyö nuoren kanssa ei aina jatku yhteydenoton tai yhteydenottopyynnön jälkeen. Tähän voi olla syynä se, ettei nuoreen ole saatu lainkaan yhteyttä, nuori ei halua yhteydenoton jälkeen aloittaa yhteistyötä tai hän ei ole kokenut tarvetta yhteistyölle. Etsivä nuorisotyö tavoitti Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella 1 876 nuorta eli 69 % kaikista yhteyttä ottaneista nuorista. Tavoitetuista nuorista vuoden 2021 loppuun mennessä 86 % oli toimenpiteissä eli etsivä nuorisotyöntekijä oli ohjannut nuoren johonkin palveluun tai toimenpiteeseen. Tavoitetuista nuorista 14 % ei ollut vielä vuoden loppuun mennessä päätenyt tai pääsyt toimenpiteisiin tai oli kieltäytynyt kokonaan yhteistyöstä tavoittamisen jälkeen. Nuorten määrät ovat hyvin samansuuruiset kuin vuonna 2020, jolloin laskua vuodesta 2019 oli tapahtunut sekä yhteydenottojen että tavoitettujen nuorten määrissä. Ei siis olla päästy vielä koronaa edeltäviin yhteydenottomääriin. Ainoa vuodesta 2020 poikkeava asia on se, että tavoitetuista nuorista hieman suurempi osuus ei vuoden loppuun mennessä ollut toimenpiteessä.

4.1 Yhteydenotot nuoriin ja nuorten tavoittaminen

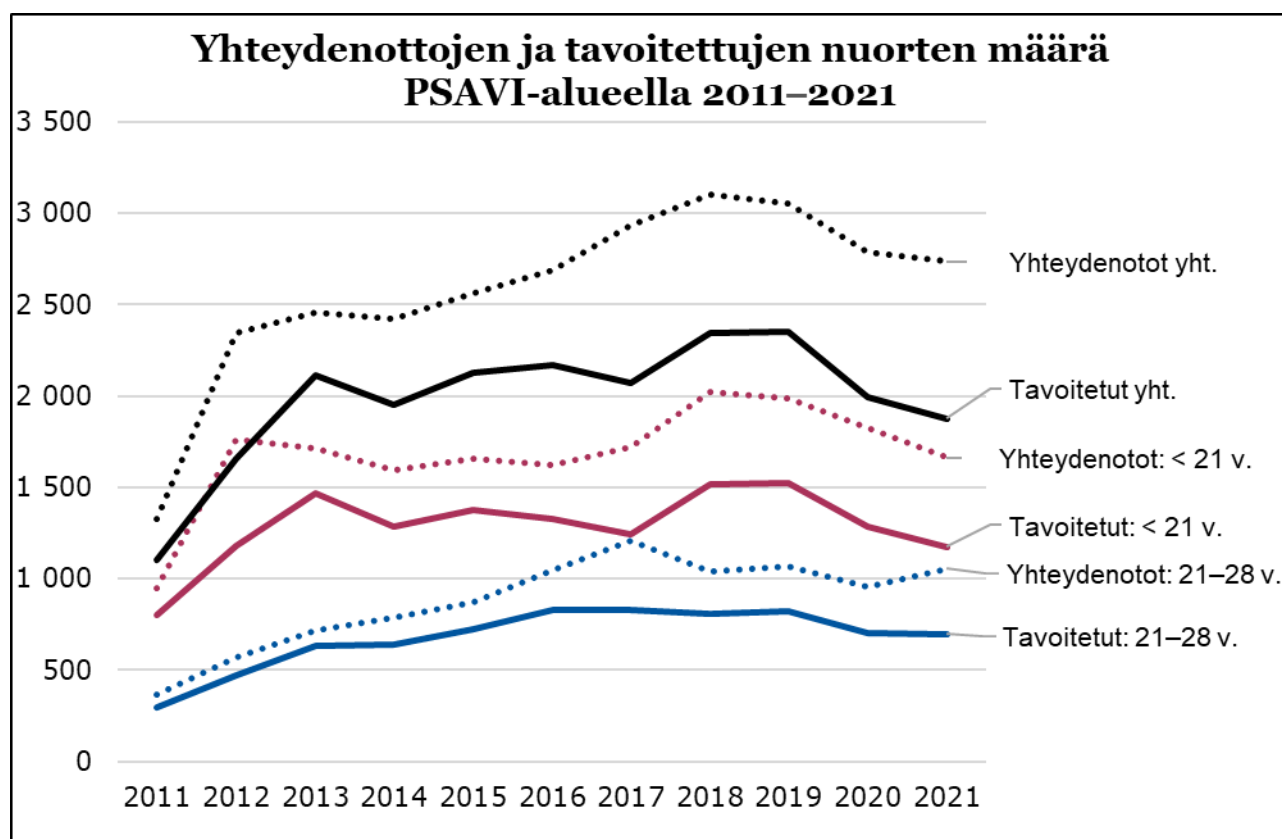
Vuoden 2021 aikana Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueen yhteydenottoa pyytäneistä 2 737 nuoresta suurimpana ikäryhmänä olivat 16–20-vuotiaat (Kuvio 10.). Heidän osuutensa oli yli puolet kaikista yhteydenotoista. Alle 16-vuotiaiden yhteydenottopyyntöjä oli vähiten, mutta niistä 92 % johti nuoren tavoittamiseen. Sen sijaan 26–28-vuotiaiden yhteydenotoista vain 54 % johti tavoittamiseen.

Kuvio 10. Etsivän nuorisotyön eri ikäryhmien yhteydenottojen määrä ja johtaminen nuoren tavoittamiseen tai kontaktiin tai yhteyttä ei saatu Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Yhteydenottojen määrät lisääntyivät vuodesta 2011 lähtien vuotta 2014 lukuun ottamatta, kunnes vuonna 2019 yhteydenottojen määrä alkoi laskea (Kuvio 11.). Vuonna 2020 yhteydenottojen ja tavoitettujen määrät laskivat reilusti kaikissa ikäluokissa, mikä selittyy pääosin koronan vaikutuksilla. Laskua tapahtui edelleen vuonna 2021 alle 21-vuotiaissa, mutta iältään 21–28-vuotiaiden yhteydenotto-pyyntöjä lisääntyivät edellisvuodesta hieman ja tavoitettujen määrä pysyi ennallaan. Nähtäväksi jää, nousevatko yhteydenotot ja tavoitettujen määrät koronarojoitusten höllennyttyä vuonna 2022.

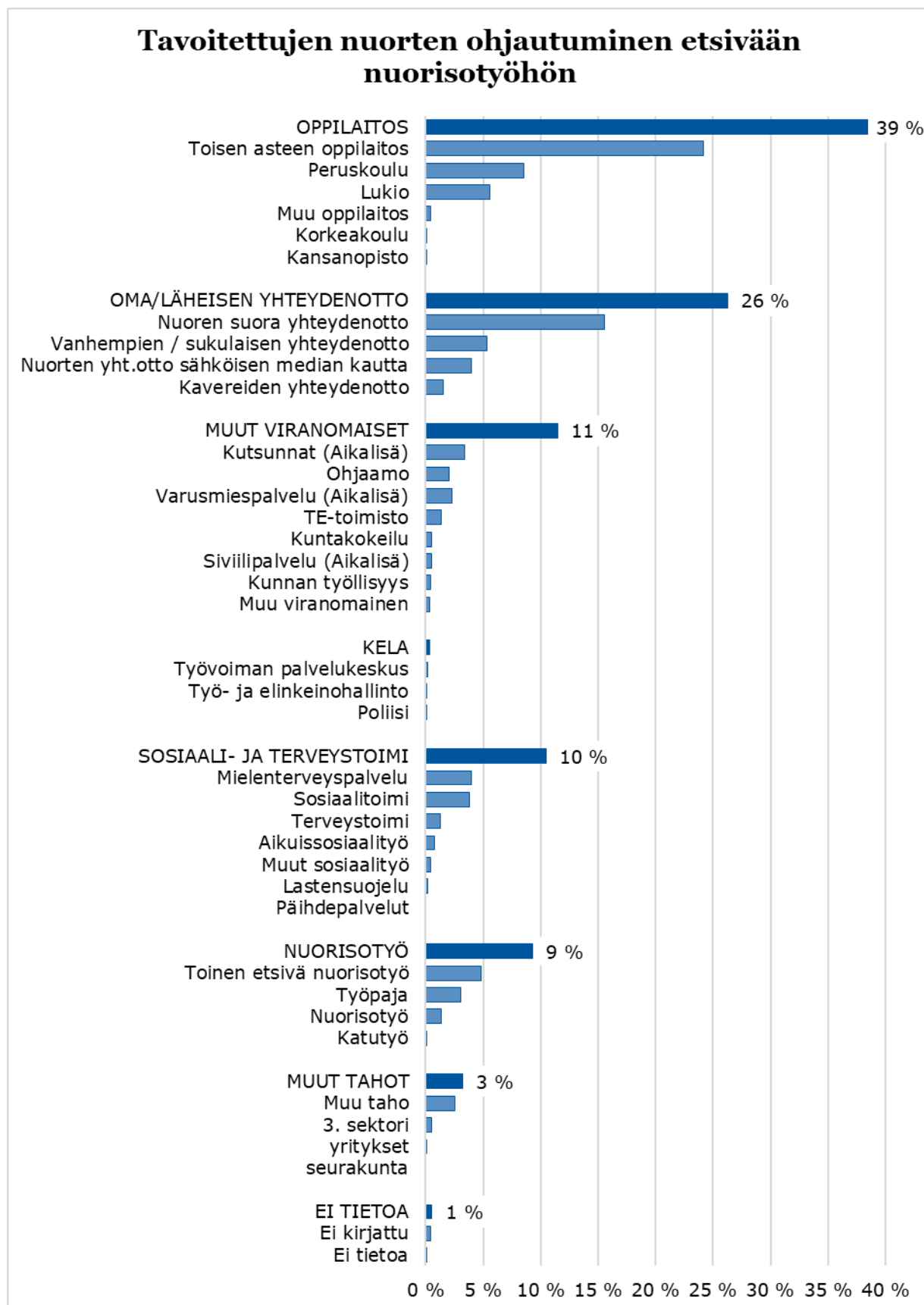
Kuvio 11. Yhteydenottojen ja tavoitettujen nuorten määrät Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuosina 2011–2021.

4.2 Nuorten ohjautuminen etsivään nuorisotyöhön

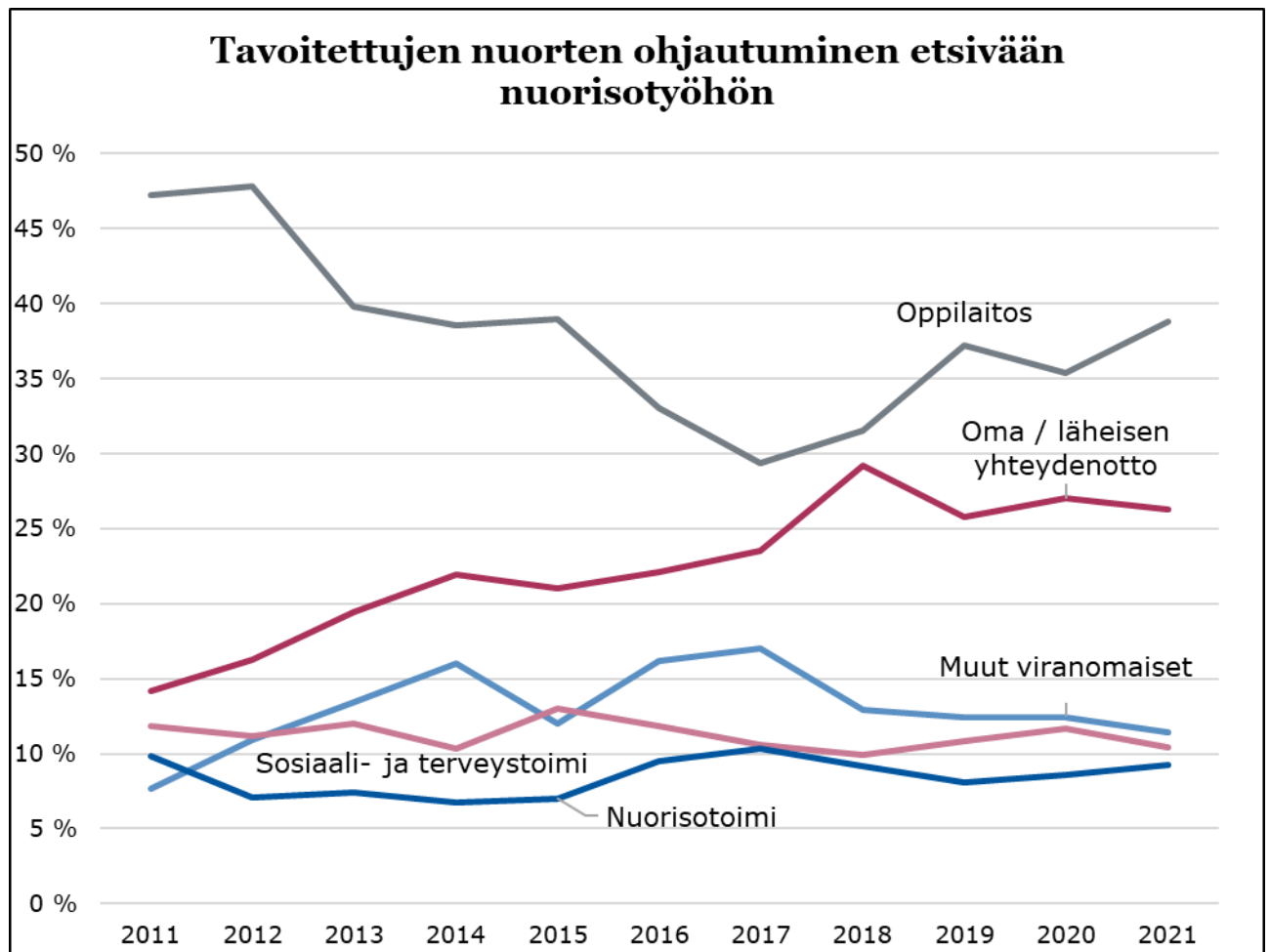
Nuoret tulevat etsivään nuorisotyöhön useimmiten ohjaavien yhteistyötahojen kautta, joita on monia. Nuori voi ilmoittautua mukaan myös itse. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella nuoria ohjautui etsivään nuorisotyöhön eniten oppilaitosten kautta ja niistä eniten toisen asteen ammatillisen koulutuksen kautta (Kuvio 12.). Toiseksi eniten nuoria ohjautui etsivään nuorisotyöhön suorien yhteydenottojen kautta. Yleisin yhteydenottaja oli nuori itse. Kolmanneksi yleisin ohjaava taho olivat muut viranomaiset sekä sosiaali- ja terveystoimi.

Kuvio 12. Tavoitettujen nuorten ohjautuminen etsivään nuorisotyöhön Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Aluehallintoviraston alueella ohjaavien tahojen osuuksissa on tapahtunut selvää vaihtelua viimeisen kymmenen vuoden aikana (Kuvio 13.). Oppilaitosten osuus ohjaavana tahona vähentyi vuosien 2012–2017 aikana huomattavasti, mutta kääntyi kasvuun vuonna 2018. Oman tai läheisen yhteydenottojen kautta ohjautuneiden nuorten määrä kasvoi aina vuoteen 2018 asti, minkä jälkeen se on pysytellyt tasaisempana vajaassa 30 prosentissa. Muiden viranomaisten kautta ohjautuneiden nuorten määrä on vaihdellut vuosittain 15 prosentin molemmin puolin ja on lievässä laskusuunnassa. Sosiaali- ja terveystoimen ja nuorisotoimen osalta ohjautumisessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuosien 2020–2021 koronapandemiolla on ollut vain vähäisiä vaikutuksia ohjaavien tahojen osuuksiin vuoteen 2019 verrattuna.

Kuvio 13. Tavoitettujen nuorten ohjautuminen etsivään nuorisotyöhön ohjaavan tahon mukaan Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuosina 2011–2021.³

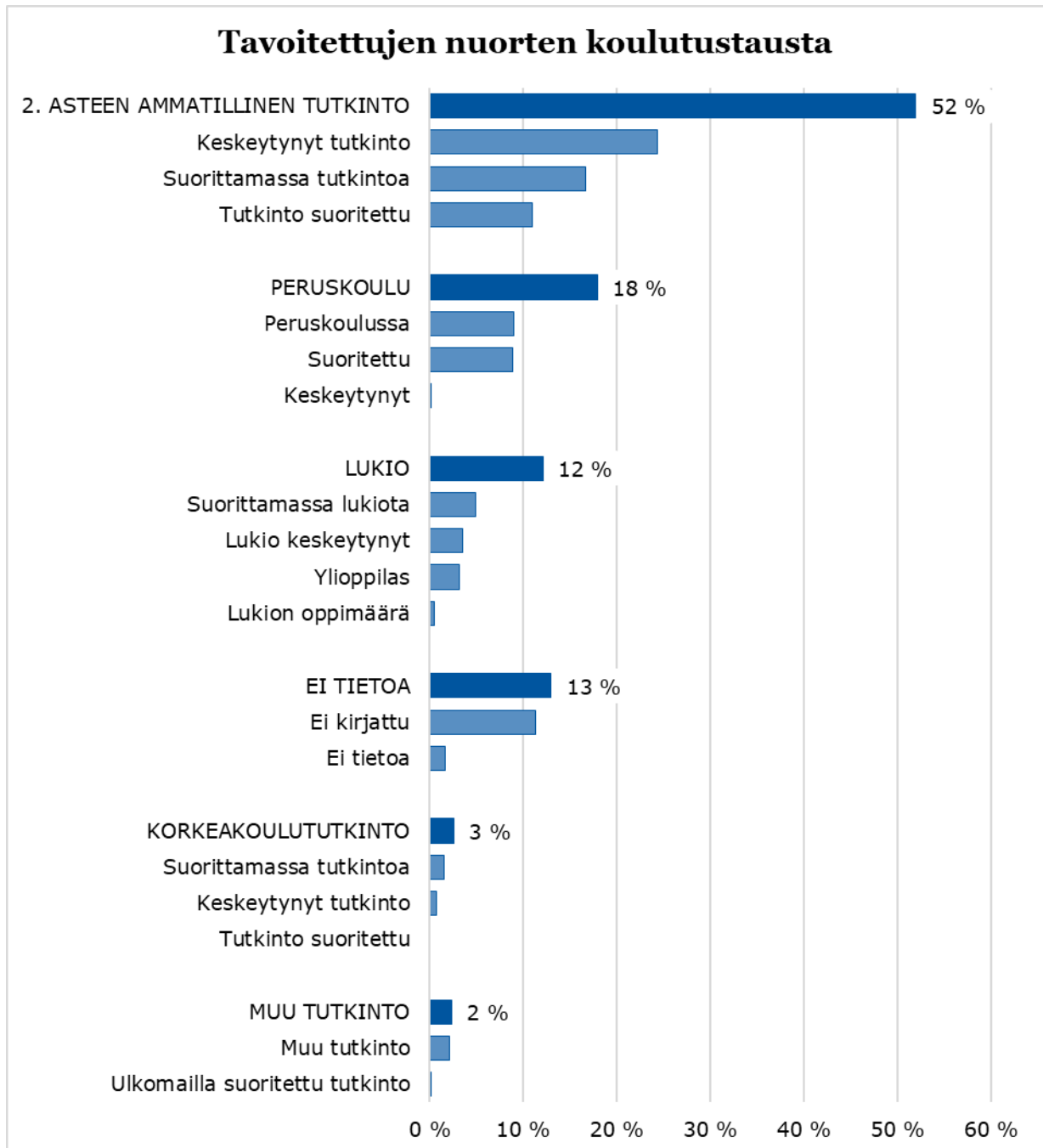

³ Kuvasta on jätetty selkeyden vuoksi pois luokat "Muut" ja "Ei tietoa".

4.3 Nuorten taustat

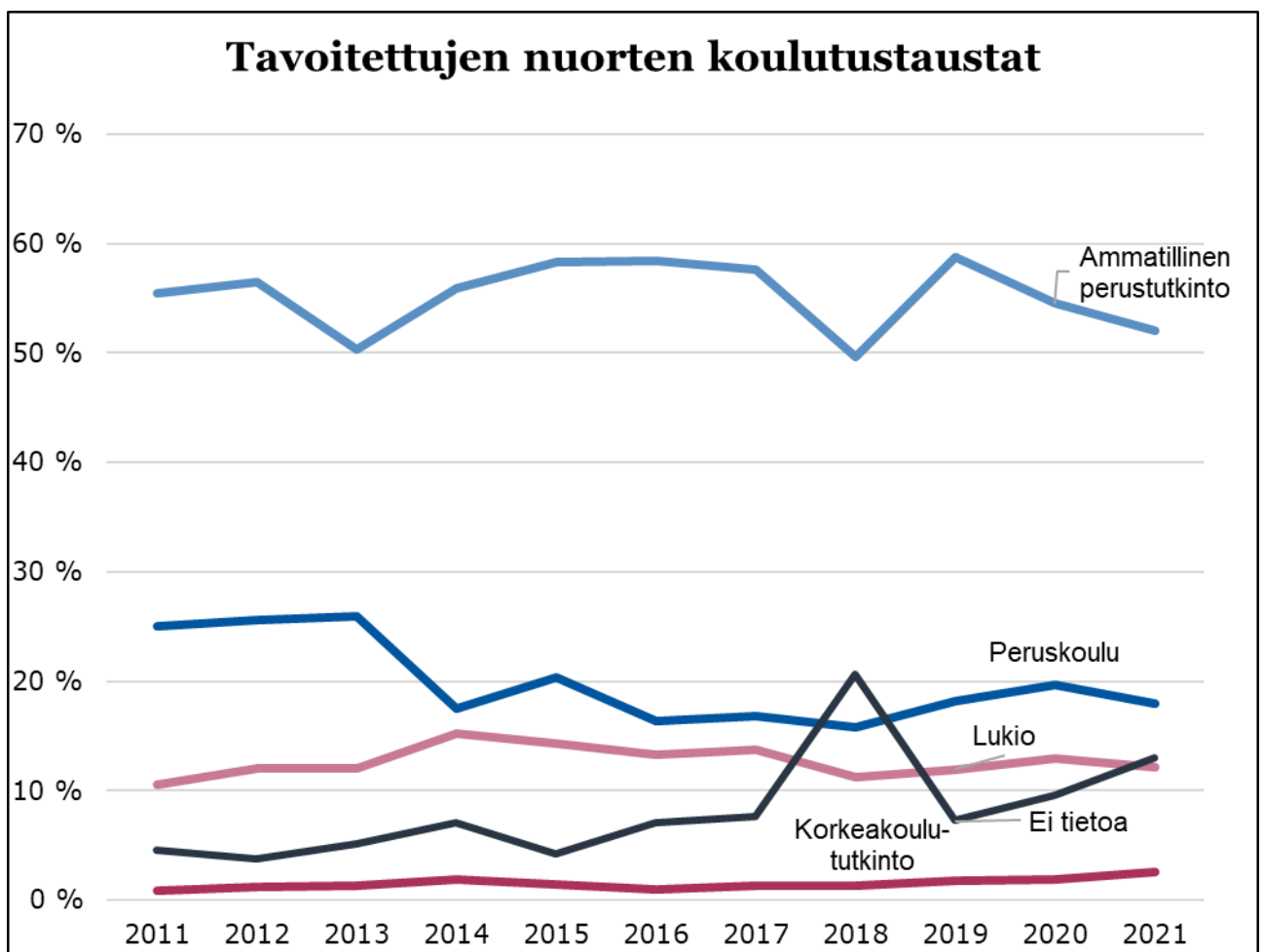
Reilulla puolella etsivän nuorisotyön tavoittamista nuorista alueella oli ammatillisen perustutkinnon opintoja tehtynä (Kuvio 14.). Näistä noin puolella tutkinnon suorittaminen oli kuitenkin ollut keskeytyneenä etsivän nuorisotyön asiakkaaksi tultaessa. Kaikkia koulutusasteita tarkasteltaessa opinnot olivat keskeytyneet vajaa kolmasosalla nuorista.

Kuvio 14. Tavoitettujen nuorten koulutustausta Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Vuosina 2011–2021 etsivän nuorisotyön tavoittamien nuorten koulutustaustoissa selkein muutos on tapahtunut peruskouluikäisten osuudessa. Vuonna 2010 osuus oli vielä 30 prosentissa mutta on vuodesta 2014 lähtien ollut vajaassa 20 prosentissa (Kuvio 15.). Ammatillisen perustutkinnon osuus on vaihdellut 50 ja 60 prosentin välillä koko ajanjakson ajan. Vuonna 2018 sellaisten nuorten osuus, joiden koulutustausta ei ollut tiedossa oli huomattavan korkea verrattuna muihin vuosiin. Samaan aikaan ammatillisen perustutkinnon osuus tippui reilusti. On mahdollista, että ammatillisen perustutkinnon osuus nuorten taustoissa ei ollut käytännössä aikaisempia vuosia pienempi, vaan tieto jäi syystä tai toisesta kirjaamatta tilastoihin.

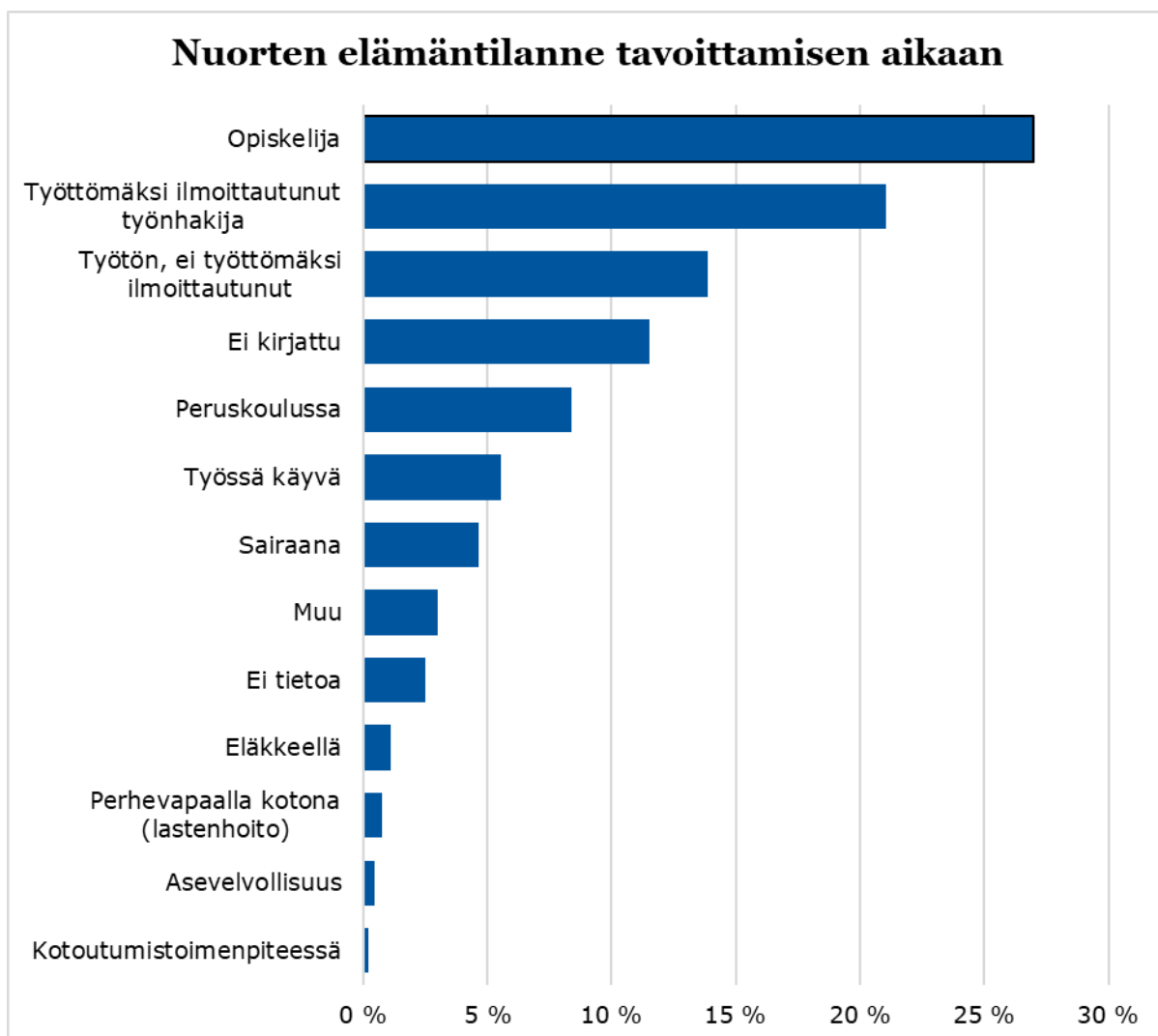
Kuvio 15. Tavoitettujen nuorten koulutustausta Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuosina 2011–2021.⁴

⁴ Kuvasta on jätetty selkeyden vuoksi pois luokka "Muu koulutus".

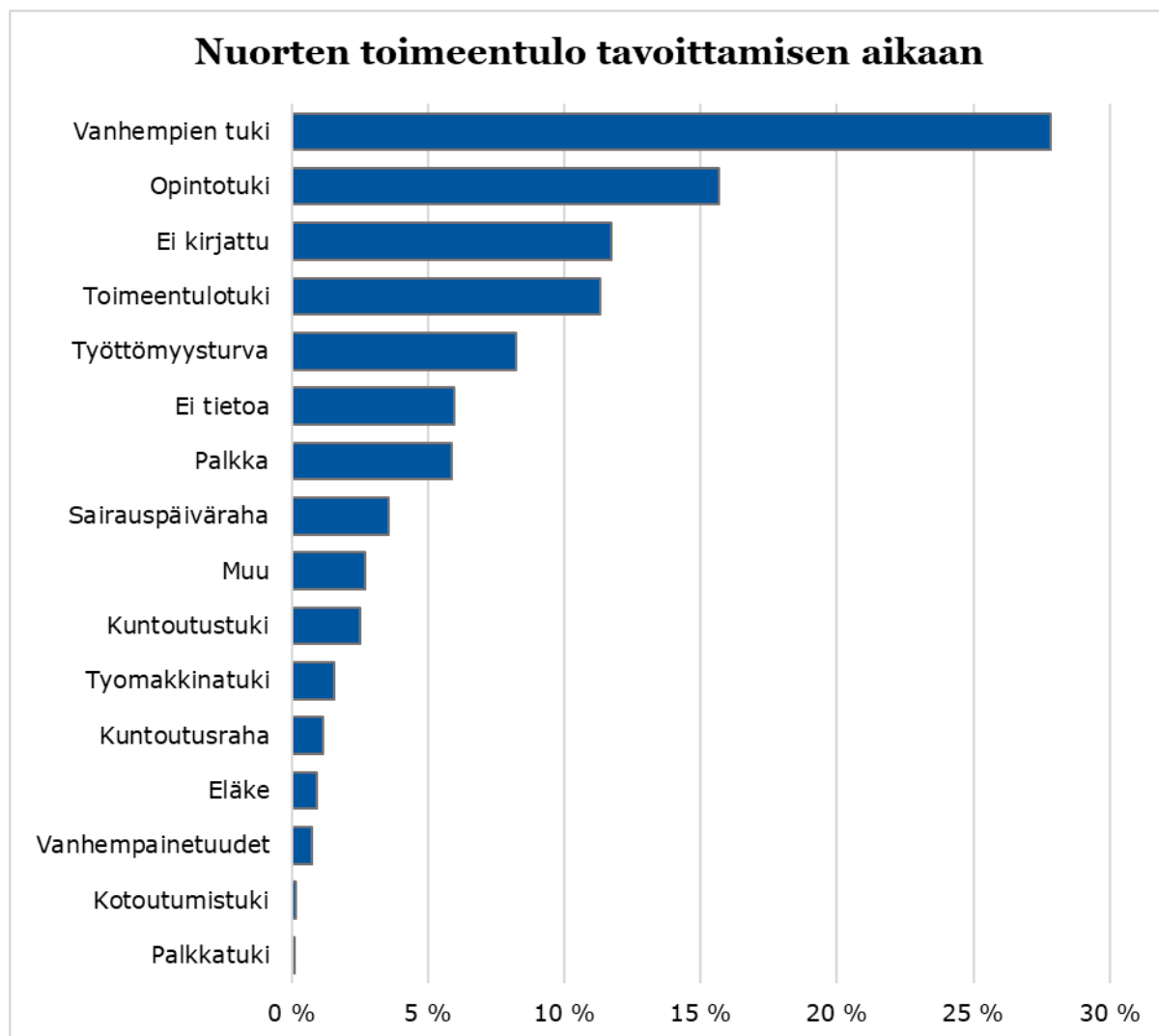
Etsivän nuorisotyön asiakkailta kartoitetaan myös heidän elämäntilannettaan, toimeentuloa ja asumismuotoa. Vuonna 2021 suurin osa nuorista oli joko opiskelijana tai työttömäksi ilmoittautuneena työnhakijana (Kuvio 16.). Vajaat 15 prosenttia nuorista oli työttömänä, mutta ei ollut ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi. Edellisvuoteen verrattuna luvuissa ei ollut juuri muutoksia.

Kuvio 16. Tavoitettujen nuorten elämäntilanteet Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

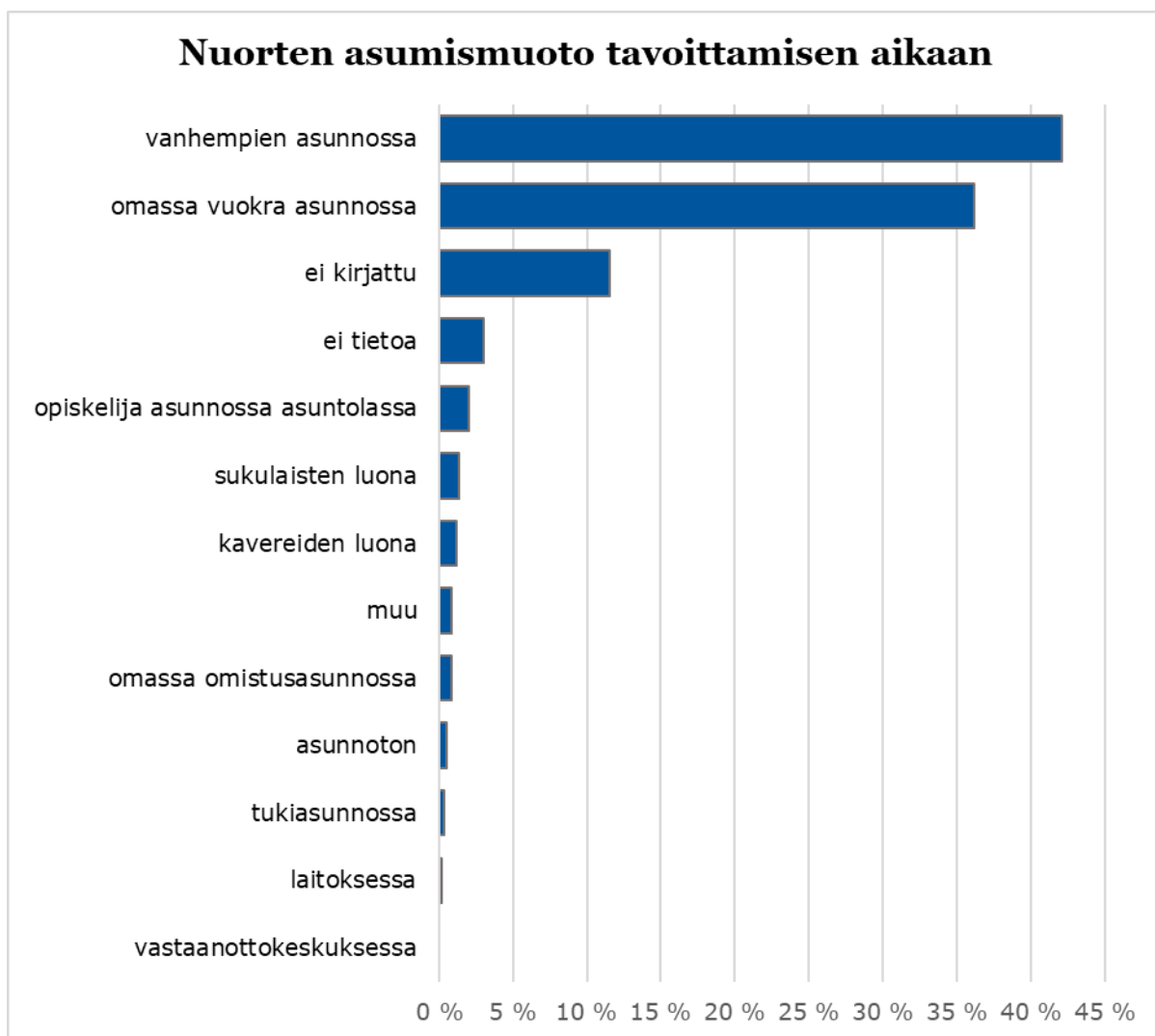
Etsivän nuorisotyön tavoittamien nuorten keskuudessa vuonna 2021 pääasiallisena toimeentulon lähteenä oli useimmiten vanhempien tuki (Kuvio 17.). Tämän lisäksi tavoitetut nuoret olivat opintotuen piirissä tai toimeentulotuen ja työttömyysturvan asiakkaita. Edellisvuoteen verrattuna nuorten osuus, joiden pääasiallisena toimeentulona oli vanhempien tuki, toimeentulotuki tai työttömyysturva oli hieman laskenut. Opintotuen osuus toimeentulona oli hieman noussut samoin kuin niiden nuorten osuus, joiden kohdalta tietoa ei ollut kirjattu.

Kuvio 17. Tavoitettujen nuorten pääasiallinen toimeentulon muoto Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella asuivat vuonna 2021 yleisimmin vanhempien asunnossa tai omassa vuokra-asunnossa (Kuvio 18.). Tieto oli kirjaamatta 12 % nuorista. Muiden asumuotojen osuudet olivat varsin vähäiset eikä luvuissa ollut juuri muutoksia edellisvuoteen verrattuna.

Kuvio 18. Tavoitettujen nuorten pääasiallinen asumismuoto Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

4.4 Nuorten sijoittuminen palveluihin ja toimenpiteisiin

Etsivät nuorisotyöntekijät ohjaavat tavoittamiaan nuoria monipuolisesti eri palveluihin ja toimenpiteisiin. Toimenpiteillä tarkoitetaan kaikkia sellaisia palveluja, joihin etsivät nuorisotyöntekijät tavoittamiaan nuoria ohjaavat, kuten opinnot tai sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Etsivien nuorisotyöntekijöiden työ ei rajoitu vain ohjaukseen. Neuvonta, tuki, tulevaisuuden suunnittelu ja tsemppaus ovat tärkeässä osassa asiakassuhteessa.

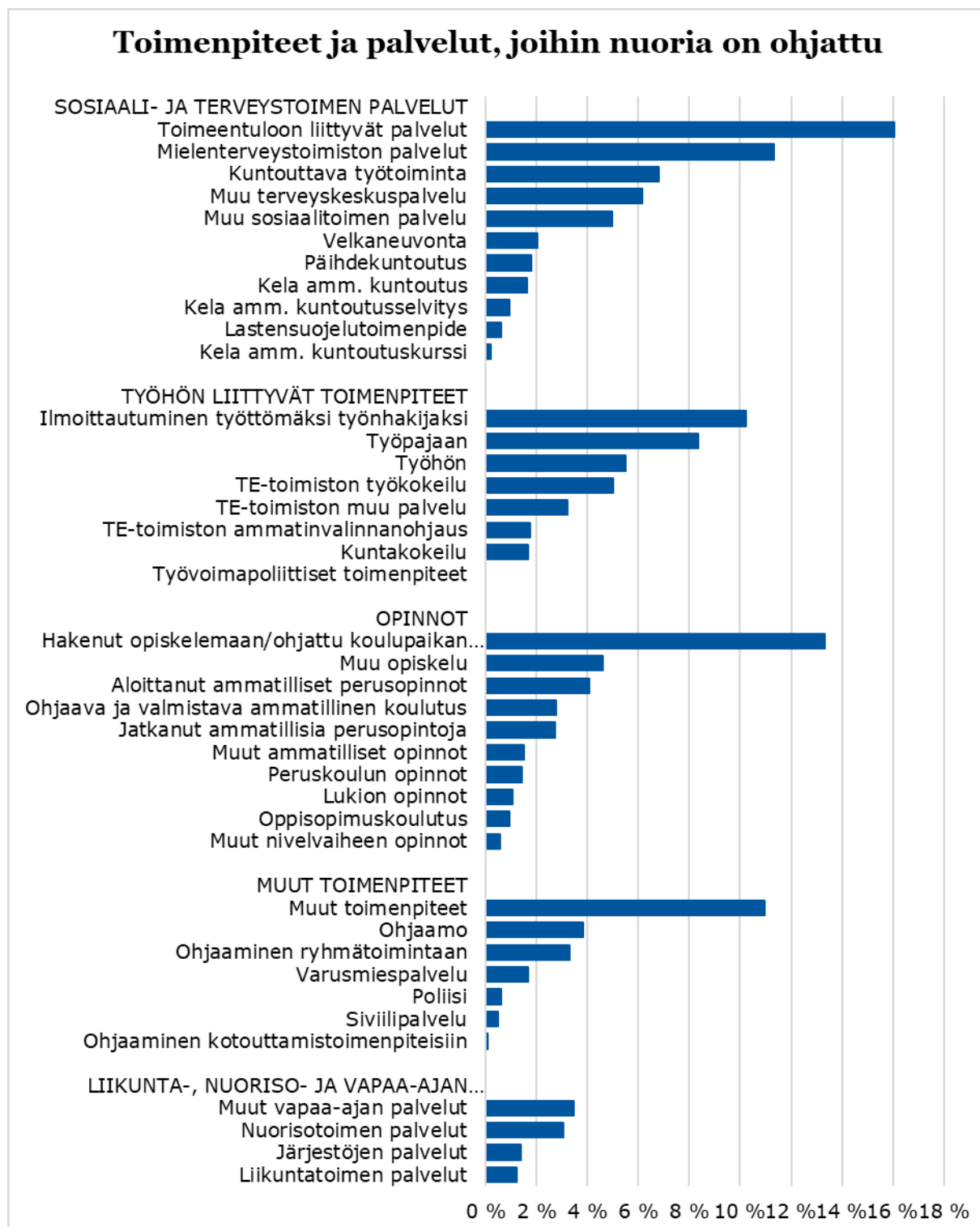
Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella etsivän nuorisotyön tavoittamien nuorten sijoittuminen toimenpiteisiin parantui tasaisesti vuodesta 2010 lähtien, kunnes vuonna 2018 toimenpiteisiin sijoittuneiden nuorten osuudessa tapahtui nopeasti huomattavaa kasvua (Kuvio 19.). Vuonna 2010 vain hieman yli 55 prosenttia tavoitetuista nuorista oli sijoittunut toimenpiteisiin vuoden loppuun mennessä. Vuosina 2019–2020 osuus oli jo yli 90 prosenttia, mutta laski hieman vuonna 2021.

Kuvio 19. Toimenpiteissä olevien nuorten osuus kaikista tavoitetuista nuorista Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuosina 2011–2021.

Nuoria ohjattiin vuonna 2021 moniin erilaisiin palveluihin ja toimenpiteisiin. Eniten nuoria ohjattiin sosiaali- ja terveystyöpalveluihin, ja niistä erityisesti toimeentuloon ja mielenterveyteen liittyviin palveluihin (Kuvio 20.). Työhön liittyviin toimenpiteisiin ohjattiin toiseksi eniten, etenkin työttömäksi ilmoittautumiseen ja työpajalle. Kolmanneksi eniten ohjattiin opintoihin liittyviin palveluihin eli käytännössä ohjattiin koulupaikan hakemisessa.

Kuvio 20. Toimenpiteet ja palvelut, joihin nuoria ohjattiin Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.⁵

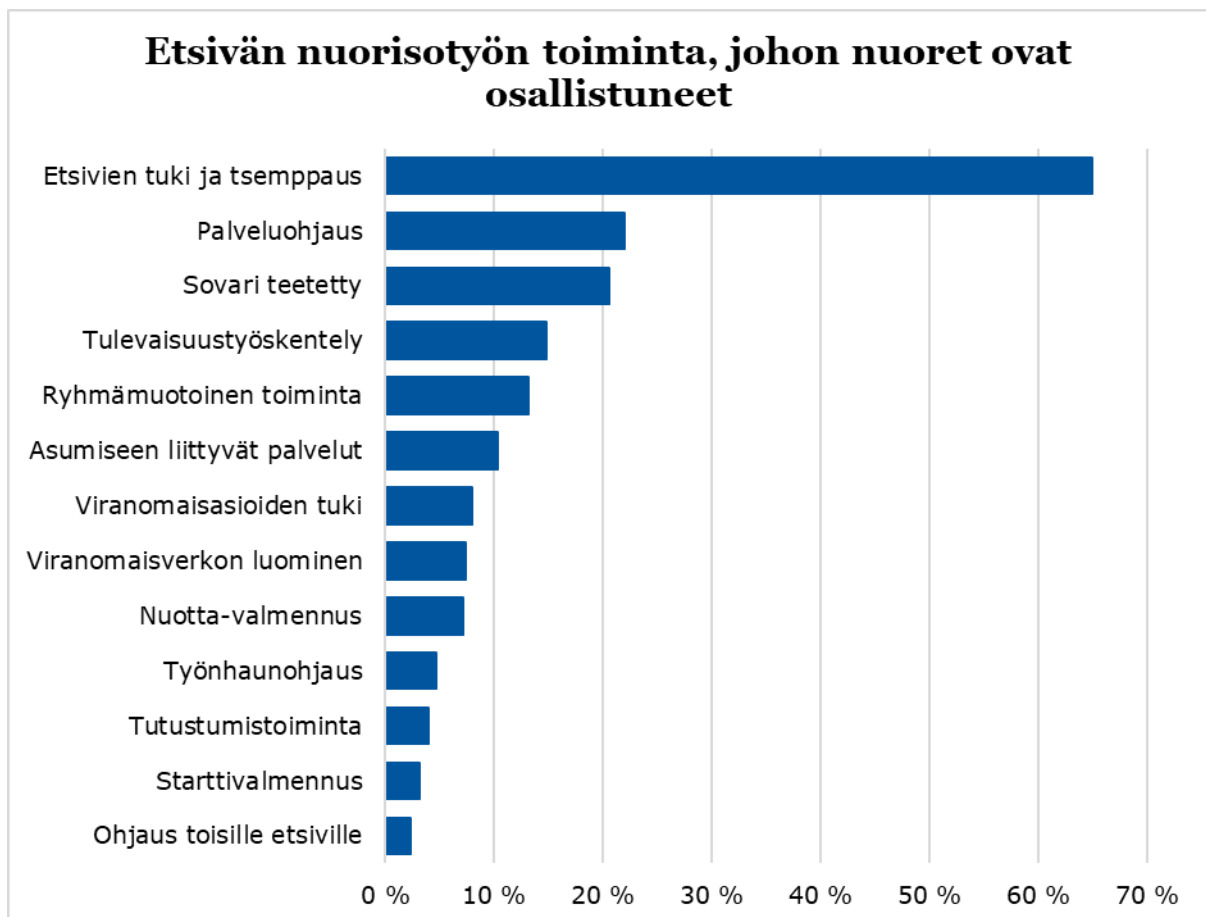

⁵ Koska yksi nuori on voinut osallistua useampaan kuin yhteen palveluun tai toimintaan, on palvelujen ja toimenpiteiden kokonaismäärä suurempi kuin osallistuneiden nuorten määrä. 1613 nuorta osallistui yhteensä 5381 toimenpiteeseen ja palveluun. Kuvassa osallistumismäärät on suhteutettu nuorten kokonaismäärään.

Kaikkiaan sosiaali- ja terveystoimen palvelut kattoivat yhteensä 16 %, työhön liittyvät palvelut 11 %, opinnot 10 %, muut toimenpiteet 6 % ja liikunta-, nuoriso- ja vapaa-ajanpalvelut 3 % kaikista toimenpiteisiin ja palveluihin ohjauksista. Luvut ovat hyvin samansuuntaiset kuin edellisvuonna.

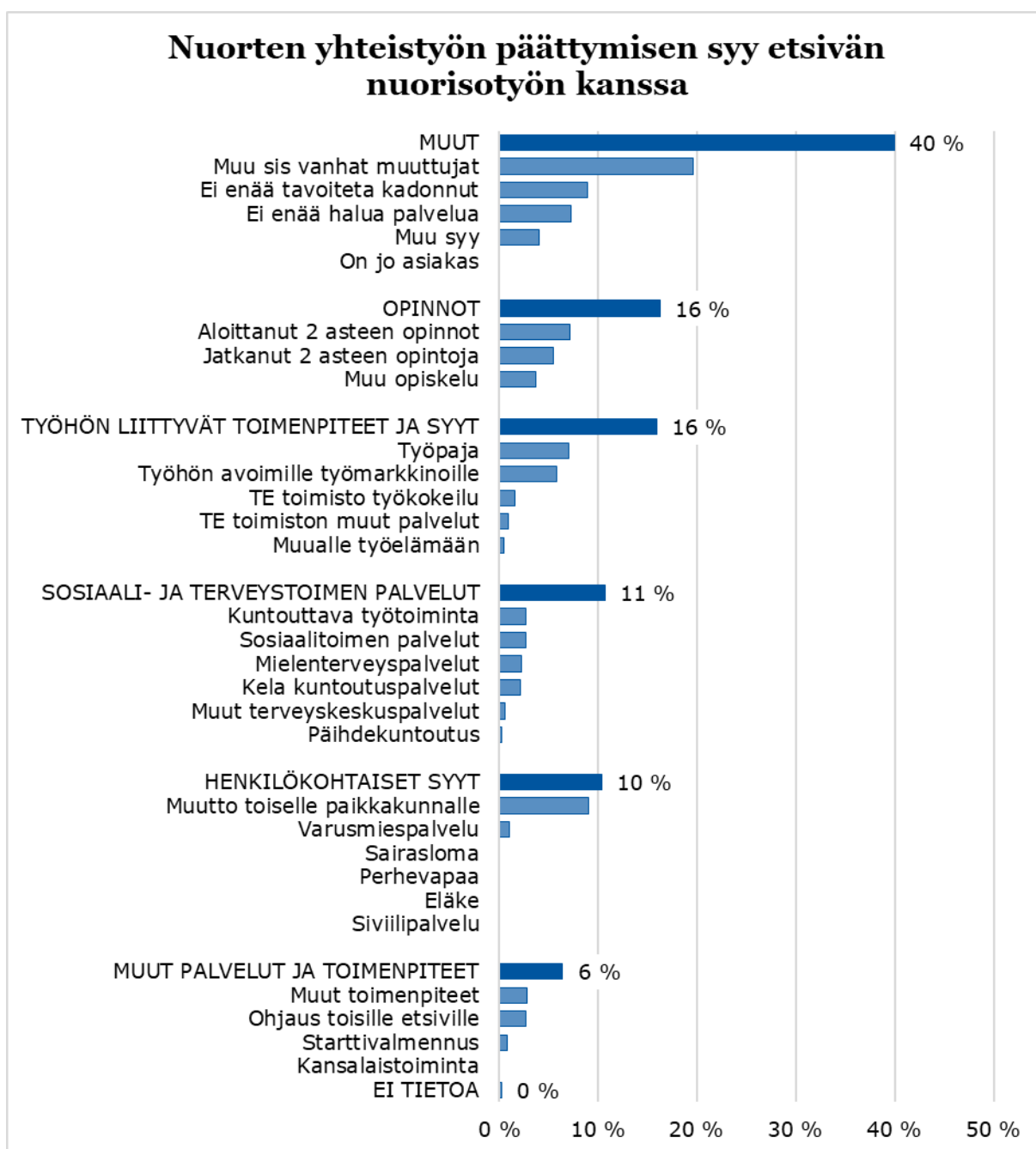
Toimenpiteistä ja palveluohjauksista reilut puolet suuntautui etsivän nuorisotyön toimintaan. Kaksi kolmesta etsivän nuorisotyön toimenpiteisiin osallistuneesta nuoresta sai etsivien tukea ja tsemppausta ja reilut viidesosa palveluohjauksista (Kuva 21.). Sovari-kysely on yleistynyt viimeisen vuoden aikana selvästi ja sen teki viidesosa nuorista.

Kuvio 21. Etsivän nuorisotyön toiminta, johon nuoret osallistuivat Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

Yhteistyön päättäneitä nuoria oli vuonna 2021 yhteensä 840. Yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa päättyi useimmiten joko siirtymiseen opiskelujen pariin, työhön liittyvään toimenpiteeseen tai muuttoon toiselle paikkakunnalle (Kuvio 22.). Työhön liittyvistä toimenpiteistä yleisimmät olivat työpajalle tai työhön siirtyminen. Asiakkuuden päättäneistä 11 prosenttia siirtyi sosiaali- ja terveystoimen palvelujen piiriin, mikä on viisi prosenttiyksikköä edellisvuotta enemmän. Yhdeksän prosentin kohdalla yhteistyö loppui sen takia, että nuorta ei enää tavoitettu ja seitsemän prosenttia ei enää halunnut palvelua.

Kuvio 22. Nuorten yhteistyön päättymisen syy etsivän nuorisotyön kanssa Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella vuonna 2021.

4.5 Tarinoita nuorista etsivässä nuorisotyössä

Etsivän nuorisotyön kyselyssä toimijoita pyydettiin kertomaan esimerkkejä nuorten tilanteista ja nuorten asiakkuuteen liittyvistä onnistumisista. Alapuolelle on koottu vastaajien kirjoittamia tarinoita nuorista.

” Useat nuoret ovat löytäneet jatkopolun, esimerkiksi päässeet koulutukseen tai työelämään. Nuorten edistysaskeleet ovat hyvin yksilöllisiä esimerkiksi jo siten, että nuori saapuu paikalle tapaamisiin sovittuina aikoina sekä arjenhallintataidot kehittyvät askelittain. Sosiaalinen vahvistuminen on yksi iso osa nuorten onnistumisissa, mikä vaikuttaa positiivisesti muihin nuoren elämän osa-alueisiin.”

” Eräs nuori oli viikonloppuna yrittänyt itsemurhaa. Sairaalasta päästyään hän otti etsivään yhteyttä ja halusi jutella asiasta. Nuori koki, että ei jaksakaan enää eikä hän saa tarpeeksi apua mielenterveyspalveluista, koska aikoja on niin harvoin. Saimme sovittua oyssin tutkimusjaksolle ajan ja nuori lupasi sitoutua tutkimuksiin. Kuitenkaan hän ei ollut saapunut paikalle sovittuna aikana ja tutkimukset aiottiin katkaista. Molemmat etsivät ottivat nuoreen yhteyttä ja veimme hänet autolla seuraaville oys-käynneille. Näin nuori sitoutui toimintaan, sai diagnoosin ja lääkityksen ja voi nyt paremmin.” - Pitkään sosiaalisista haasteista ja paniikkihäiriöistä kärsinyt, ja edelleen nämä vaikeuttavat hänen elämänsä, on saatu kuntouttavan työtoiminnan piiriin etsivän vahvalla tuella. Tässä nuori on kokenut onnistumista, sosiaalista vahvistumista ja hänen aloitekykynsä on parantunut.”

” Tytöllä oli haasteita koulussa ja kotona (karkailua, huono kaveripiiri). Tyttö tuli mukaan Nuotta-valmennukseen, etsivät tukivat myös 2. asteen koulutuksen hakupapereiden täytössä. Etsivät pystyivät luomaan luottamuksellisen suhteen tyttöön. Nyt opiskelut sujuvat hyvin ja vanha kaveripiiri on vaihtunut.”

” Taiteellinen nuori, joka keskeyttänyt useat jatko-opinnot, mutta on vasta 17v. Ei halua poistua kotoaan eikä pysty liikkumaan yksin missään ahdistusten vuoksi. Uhmakkaasti tapasi etsivää ja kertoi ensimmäiseksi, että häntä on turha pakottaa mihinkään. Aloitettu työskentely pienillä askelilla; tapasi etsivää viikoittain ja kertoi kuulumiset. Toi esiin toiveen kokeilla spraypaintigiä ja tätä opeteltu muutaman tapaamisen verran. Uskaltautui etsivän kanssa myös elokuviin. Toi keskustelussa esiin lukio opintojen jatkamisen ja etsittiin tietoa steiner-lukiosta. Pian hänet hyväksyttiin kouluun opiskelemaan ja kulkee julkisilla liikennevälineillä päivittäin kouluun.”

” Nuori 22 v. mies. Nuoren lapsuus on ollut risainen, äidillä päihdeongelma ja itsekin nuorella ollut ongelmia päihteidenkäytön kanssa. Sitoutuminen palveluihin vaikeaa. Tuli etsivän nuorisotyön asiakkuuteen asunnottomana. Sai asunnon ja aloitti työpajatoiminnan. Työpajatoiminta kuitenkin katkesi pian, kun päihteet tulivat taas kuvioihin. Etsivä nuorisotyöntekijä laittoi nuorelle välillä viestiä ja kyseli kuulumisia, mutta nuori ei vastannut. Viimein nuori otti yhteyttä, että tarvii apua. Tänä päivänä nuori on opiskelemassa.”

” Ammattiopinnot keskeyttänyt nuori oli haastava tavoittaa. Etsivä nuorisotyö tavoitti hänet 4kk jälkeen. Sen jälkeen nuori ollut yhteistyössä, tullut sovituille

tapaamisille ja vastannut puheluihin, käynyt työkokeilussa ja on aloittamassa Valma-opinnot ammattioppilaitoksessa löytääkseen oman alan.”

” Nuori aikuinen, joka oli kaikista epäilyistä huolimatta noussut maasta, opiskellut ammatin ja päässyt vakityöhön, otti yhteyttä pitkään epäröityään, että on yrittänyt pitkään päästä terv.keskuksen kautta adhd-tutkimuksiin (jonka epäili vaikeuttavan työ- ja arkielämää). Vihdoin ajan saatuaan oli saanut paniikkihäiriökohdauksen eikä kyennytkään menemään. Ei saanut uutta aikaa millään. Etsivän avulla aika vihdoin saatiin, ja oikean diagnoosin ja tukitoimien avulla selviää nykyään haasteistaan hyvin.”

” Nuori aloitti asepalveluksen, mutta joutui keskeyttämään sen terveydellisistä syistä. Puolustusvoimilta ei tullut yhteydenottoa etsivään nuorisotyöhön. Nuori otti itse yhteyttä. Häntä tuettiin mielenterveyspalveluihin yhteydenotossa sekä muihin terveydenhuollon palveluihin. Nuori halusi myös tukea työllistymiseen ja työllistyi 6kk myöhemmin palkkatöihin.”

” Etsivä nuorisotyöntekijä pyydettiin mielenterveystoimistoon tapaamaan nuorta, joka vietti aikaansa 24/7 juurikaan poistumatta kotoa. Verkostotapaamisessa kävi ilmi, että nuorelle on tarpeen tehdä lääkärin arvion mukaan psykologin tutkimuksia ja samalla olisi hyvä saada tekemistä kodin ulkopuolelta. Yhteisesti sovittiin, että nuori aloittaa etsivässä nuorisotyössä HOT-muutosvalmennuksen (1 krt/vko + viestit) ja siihen liittyvät pienet käyttäytymiskokeilut saadakseen arkeen pientä aktiivisuutta. Tämä oli ok toteuttaa rinnakkain tutkimuksen kanssa. Nuori sitoutui hienosti etsivän nuorisotyön ohjaukseen ja koki mielialansa kohentuvan aktiivisuuden lisääntyessä. Muutosvalmennuksen jälkeen tapaamisia sovittiin mm museoon ja kahvilaan, jotta hän saa tuntumaa sosiaalsiin tilanteisiin ja kodin ulkopuoliseen maailmaan. Nuoren tavoitteeksi on työskentelyn edetessä muodostunut opintojen aloittaminen erityisammattioppilaitoksessa, jonne etsivän kanssa on käynyt tutustumassa. Varsinaisessa hakuprosessissa tarvittavat lausunnot järjestyy jouhevasti psykologilta. On hienoa, että terveyspalveluista pyydetään yhteistyöhön ja tunnistetaan etsivän nuorisotyön vahvuus ja monipuolisuus osana verkostotyötä.”

”Työntekijänä on hienoa huomata, että nuori on saanut tarvittavat palvelut ja toimet ympärilleen. Niiden avulla on vahvistettu nuorta oman elämänsä toimijana ja hän kykenee ottamaan vastuun omasta toiminnastaan.”

5 Lähteet

HE 111/2016 vp (2016). Hallituksen esitys eduskunnalle nuorisolaiksi.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_111+2016.pdf

Honkonen Tiina (2016). Työnohjauksen mahdollisuudet nuorisotyössä. Nuorisotyö-lehti 3/2016.

Nuorisolaki 1285/2016. Annettu Helsingissä 21.12.2016.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2020). Valtakunnallinen etsivän nuorisotyön kysely 2020.

Into ry, Sovari-mittari. Viitattu 04/2021. <https://www.intory.fi/kehittaminen/laadullinen-mittaristo/>

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Oulu

2022